

Raahen seudun
**HYVINVOINTI-
KUNTAYHTYMÄ**

TOIMIVA ARKI - HYVINVOIVA LAPSI

Raahen seutukunnan lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma 2019-2022

Raahen seudun hyvinvointikuntayhtymän yhtymähallitus
Pyhäjoen kunnanvaltuusto
Raahen kaupunginvaltuusto
Siikajoen kunnanvaltuusto

Sisältö

Esipuhe	4
1. Suunnitelman tarkoitus ja valmistelu	5
2. Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelman 2015-2018 arviointi	6
3. Lasten ja nuorten kasvuolot ja hyvinvointi Raahen seutukunnassa.....	8
Kouluterveyskyselyn tulokset	9
Muut lasten ja nuorten hyvinvointia koskevat tutkimukset ja selvitykset.....	10
4. Lapset puheeksi, verkostot suojaaksi Raahen seudulla	12
LAPE-muutosohjelma Raahen seudulla v. 2017-2018.....	13
LAPE-työn rakenne	13
Toimintakulttuurin muutos – kehittämiskokonaisuus	14
Varhaiskasvatus ja koulun lapsen ja nuoren hyvinvoinnin tukena – kehittämiskokonaisuus.....	14
Perhekeskus- kehittämiskokonaisuus.....	14
5. Lasten ja nuorten hyvinvointia edistävät palvelut	16
Lapsiperheiden palveluohjaus.....	16
Neuvolapalvelut ja kouluterveydenhuolto.....	16
Varhaiskasvatuspalvelut.....	18
Opetuspalvelut	20
Ruokakasvatus ja kouluruokailu	20
Opiskeluhoito	21
Aamu- ja iltapäivätoiminta	22
Nuorisotyö.....	23
Satelliitti-toimintakokonaisuus.....	23
Etsivä nuorisotyö	23
Työpajatoiminta.....	24
Raahen Ohjaamo	24
Tirlittanin perhetyö ja kotipalvelu	25
Perheneuvola.....	26
Lastensuojelutyö.....	26
Lastensuojelun tehostettu perhetyö	28
Sosiaalipäivystys	28
Lastenvalvoja	29
Aikuissosiaalityö ja toimeentuloturva	29
Vammaispalvelut	30

Puhe- ja toimintaterapia.....	31
Aikuisten mielenterveys- ja päihdepalvelut	31
Harrastus- ja vapaa-ajan toiminta, kolmas sektori.....	33
6. Tavoitteet ja toimenpiteet	34
Tähän pyrimme.....	34
Tavoitteet ja toimenpiteet	34
7. Seuranta ja arviointi	36
Lähteet.....	36
LIITE 1.....	37
LIITE 2.....	45

Esipuhe

Lasten, nuorten ja lapsiperheiden hyvinvointi luo pohjan alueemme elinvoimalle. Lapsiperheiden osuus seutukuntamme kaikista perheistä on 37 % ja alle 18 vuotiaiden osuus 23 % koko väestöstä. Kunnat käyttävät noin kolmanneksen vuosittaisista menoistaan lasten ja perheiden palvelujen rahoittamiseen.

Raahen seudulla tehdyssä hyvinvointityössä keskiössä on ollut ja edelleen on lapsi ja perhe. Palvelujen ja muun toiminnan lähtökohtana on ollut lasten luonnolliset kasvu- ja kehitysympäristöt - koti, varhaiskasvatus, koulu ja harrastukset. Näissä kaikissa työskentelee aikuisia, joiden tehtävänä on vahvistaa lapsen ja nuoren hyvinvointia suojaavia tekijöitä sekä ehkäistä asioita, jotka voivat haavoittaa lasta tai nuorta. Yhteisenä toimintamenetelmänä on ollut vuodesta 2012 alkaen käytäntöön viety Lapset puheeksi -toimintamalli. Sen käyttöönottoa on tuettu koulutuksella, yhteisellä ohjeistuksella sekä seutukunnallisen ohjausryhmän kautta. Toimintamallin myötä on kehitetty alueen sosiaali- ja terveystalouden kykyä reagoi kasvu- ja kehitysympäristön tarpeisiin ennakoivasti ja mahdollisimman joustavasti. Tähän liittyen on kehitetty mm. palveluohjaustoimintaa niin, että sekä asiakkaat että yhteistyötahot saivat nopeasti ja joustavasti yhden yhteydenoton kautta tarvitsemansa avun sosiaali- ja terveystaloukselta.

Lapset puheeksi -toimintamallin ulottaminen kaikkiin lasten ja perheiden palveluihin sekä erityisesti neuvonpitoikäisten saaminen eri palveluntuottajien yhteistoiminnan käytännön menetelmäksi vaatii vielä sekä osaamisen että asenteellisen valmiuden vahvistamista. Olennaista on, että palvelut rakentuvat aina asiakkaan todellisesta tarpeesta ja tähän neuvonpitoon luodaan hyvän välineen. Palvelujen tarjoamisessa, palvelutarpeen arvioinnissa ja palvelujen käytännön toteuttamisessa hyvä ja kestävä lähtökohta on, että perheet tietävät mitä ne tarvitsevat. Lapset puheeksi -toimintamalli ja siihen liittyvä neuvonpito on yksinkertainen lapsi- ja perhelähtöinen menetelmä, joka pitää keskiössä lapsen ja perheen ja heidän tarpeensa.

Jotta voimme palvelujen järjestäjinä ja tuottajina tietää, mitä perheet tarvitsevat, meidän tulee keskustella perheiden kanssa ja kuulla heitä. Alueen lapsiperheille on tehty kyselyjä arjen tuen toimivuudesta ja siitä, miten hyvin palveluista on saatavilla tietoa. Lisäksi ammattilaisille suunnatulla kyselyllä kartoitettiin tietoisuutta eri palveluista ja niiden toimivuudesta. Lapsiperheet kaipaavat eniten lastenhoitoapua ja muuta konkreettista tukea arjen sujumiseen. Perheet kaipaavat myös helpommin saatavilla olevaa tietoa alueen lapsiperhepalveluista.

Myös ammattilaisten vastauksissa keskeiseksi nousi perheille helposti saatavilla oleva apu koteihin sekä yhteistyön kehittäminen alueen lapsiperheoimijoiden kesken. Molempien kyselyjen perusteella todettiin tarvetta lisätä tietoa palveluista ja niiden saatavuudesta. Tähän liittyen seutukunnassa on luotu kuntakohtaiset perheiden palveluista kertovat sivut, jotka tullaan aukaisemaan keväällä 2019.

Raahen seutu on hyvällä kehitysuralla lasten ja perheiden hyvinvoinnin tukemisessa ja tämän uudistuneen hyvinvointisuunnitelman tavoitteena on tukea tätä hyvää kehitystä edelleen. Lapset puheeksi -työskentely on osoittanut, että tarvitaan rohkeutta tarkastella palveluja ja palvelurakenteita uudelleen lasten ja perheiden todellisten arjen tarpeiden pohjalta. Tällöin tarvittava tuki osoittautuu usein pieniksi, konkreettisiksi teoiksi, jotka eivät aina vaadi suuria rahoja.

Ennakkoluuloton perheiden tarpeista lähtevä palvelujen kehittäminen saattaa edellyttää myös voimavarojen ja palvelujen uudelleen suunnittelua ja suuntaamistakin. Siihen tarvitaan rohkeutta ja määrätietoista johtamista, jotta muutos ei kompastu organisaatio- ja ammattikuntarajoihin.

Kuntien valtuustot hyväksyessään tämän suunnitelman linjaavat miten alueemme lasten, lapsiperheiden ja nuorten hyvinvointia tuetaan ja vahvistetaan. Suunnitelma on kaikkia kunnallisia toimijoita ohjaava ja sitova asiakirja, jonka toteuttamiseen kaikki toimijat ovat velvollisia osallistumaan.

1. Suunnitelman tarkoitus ja valmistelu

Tämän lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelman tavoitteena on ohjata, johtaa ja kehittää lasten, nuorten ja perheiden hyvinvointityötä Raahen seutukunnassa. Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma on laadittu lasten ja nuorten hyvinvoinnin edistämiseksi sekä lastensuojelun järjestämiseksi ja kehittämiseksi.

Suunnitelma on valmisteltu työryhmässä, joka koostui seutukunnan kuntien ja hyvinvointikuntayhtymän lapsi- ja perhepalveluiden eri toimijoista:

Hannu Kallunki puheenjohtaja, RASHKY
 Sari Mällinen Siikajoki
 Lucina Hänninen Raahen
 Kati Haarala Raahen
 Antero Tervonen Pyhäjoki
 Antti Tornberg RASHKY
 Birkitta Ala-aho RASHKY
 Anna Pehkonen RASHKY
 Minna Alatalo RASHKY
 Elina Kattilakoski Raahen opetustoimi ja RASHKY
 Saana Savela Lapsirikas-hanke
 Heli Luoma Raahen seurakunta
 Lauriina Taskila MLL
 Päivi Sippala Raahen ensi- ja turvakoti
 Karita Pesonen RASHKY, sihteeri
 Anita Paani, pedagogisen tuen koordinaattori Raahen
 Janne Auronen, rehtori

Työryhmän työskentely alkoi syksyllä 2018. Työryhmä määrittä yhdessä suunnitelmakauden tavoitteet ja toimenpiteet. Suunnitelmaluonnosta käsiteltiin seutukunnallisessa Toimiva lapsi ja perhe -työn johtoryhmässä sekä kuntien opetus/sivistyslautakunnissa.

2. Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelman 2015-2018 arviointi

Edellinen lasten ja nuorten seutukunnallinen hyvinvointisuunnitelma laadittiin vuosille 2015-2018. Suunnitelmassa on kuvattu alueella toimivat lapsille, nuorille ja perheille suunnatut palvelut ja keskeiset tavoitteet palveluiden toteutumisessa. Suunnitelmassa kuvattiin jokaisen tahon työn sisällöstä asiat, jotka toimivat hyvin ja asiat, jotka edelleen kaipaavat kehittämistä. Työn toimivuutta tarkasteltiin Lapset puheeksi – toimintamallin näkökulmasta, tavoitteena saada mahdollisimman hyvin perheiden tarpeita palveleva yhteistyökokonaisuus. Alla olevassa taulukossa on arvioitu suunnitelman tavoitteiden toteutumista.

Taulukko 1

Tavoite	Toimenpiteet	Vastuutahot	Arviointi
Eri toimijoiden yhteinen näkemys tavasta, jolla perheitä tuetaan seutukunnan alueella	Toimiva perustason yhteistyö eri toimijoiden kesken TLP- työn johtoryhmätoiminta	Kaikki lasten, nuorten ja perheiden kanssa toimivat Organisaatioiden johto	Lapset puheeksi-työmenetelmä on tuottanut johtoryhmälle tietoa perustason työstä Yhteinen näkemys tavasta, jolla perheitä tuetaan, on vahvistunut
Keskeiset kehitysympäristöt (koti, varhaiskasvatus, koulu ja vapaa-aika) saavat tarvitsemansa tuen	Lapset puheeksi - keskustelut ja neuvonpidot vakiintuvat kaikkiin palveluihin Toimiva palveluohjaus	Kaikki lasten, nuorten ja perheiden palvelut TLP-työn johtoryhmä	Perheiden ja työntekijöiden kokemukset työmenetelmästä ovat pääsääntöisesti myönteisiä Menetelmän systemaattista käyttöä on syytä vahvistaa Vastentahtoisten toimenpiteiden määrä vähentynyt, sijoitettujen lasten keski-ikä laskenut.
Perheet kokevat saavansa arjessa tarvitsemansa avun ja tuen	Lapset puheeksi - keskustelut ja neuvonpidot Palveluiden räätälöiminen asiakkaiden tarpeiden mukaisesti	Kaikki lasten, nuorten ja perheiden palvelut TLP-työn johtoryhmä	Lapset puheeksi - menetelmän systemaattista käyttöä on syytä vahvistaa Perheiden kokemuksia on selvitetty mm. Lapsirikas-hankkeen tekemällä selvityksellä, joka osoittaa, että Raahen seutukunnan lapsiperheet kokevat palveluiden vastaavan pääsääntöisesti hyvin heidän tarpeisiinsa.
Lasten ja nuorten kokemukset	Lasten ja nuorten kuuleminen palveluissa	Kaikki lasten, nuorten ja	Kouluterveyskysely

hyvinvoinnista paranevat	Kouluterveyskyselyn tulosten hyödyntäminen palveluissa	perheiden palvelut	Yksikkökohtaiset hyvinvointitutkimukset
-------------------------------------	---	-----------------------	--

3. Lasten ja nuorten kasvuolot ja hyvinvointi Raahen seutukunnassa

Raahen seutukunta on Pyhäjoen, Raahen ja Siikajoen kuntien muodostama elinvoimainen seutukunta. Sijainti on erinomainen valtatie 8:n tuntumassa, sähköistetty rautatie ulottuu Raahen ja seutukunnan henkilöliikenteen rautatieasema on Vihannissa. Raahessa on Perämeren suurin ja vastikään uusittu syväsatama. Raahen seutukunta on elinkeinorakenteeltaan yksi Suomen erikoistuneimpia, mikä johtuu teollisuuden suuresta osuudesta. Seutukunnan väestöstä kaksi kolmasosaa asuu muualla kuin varsinaisella Raahen kaupunkialueella ja alueella on runsaasti maataloutta. Raahen seutukunnan alueella toimii aktiivisia yhdistyksiä ja järjestöjä, jotka järjestävät yhdessä muiden toimijoiden kanssa monenlaista toimintaa kylillä ja kunnissa.

Seutukunnassa oli vuonna 2017 yhteensä 33 533 asukasta, joista 7887 oli 0-17-vuotiaita. Vuonna 2015 julkaistun väestöennusteen mukaan lasten ja nuorten määrä alueella vähenee n. 9 %, työikäisten määrä vähenee n. 12 % ja 75 vuotta täyttäneiden määrä lähes kaksinkertaistuu vuoteen 2030 mennessä. (Tilastokeskus.) Tämä merkitsee sitä, että yhä pienempi työikäisten joukko ylläpitää hyvinvointipalveluita, joiden tarve kasvaa. Alueelle käynnissä oleva ydinvoimalahanke saattaa kuitenkin muuttaa väestörakennetta.

Seutukunnan alueella oli vuonna 2017 lapsiperheiden osuus kaikista perheistä 37,5 % eli 3 371 perhettä. Raahen seudulla perheyhteisöt ovat vahvoja. Yhden vanhemman perheitä oli 17,8 % lapsiperheistä. Toimeentulotukea oli saanut vuonna 2016 7,1 % lapsiperheistä. (SOTKANet.)

Tammikuun lopussa 2019 Raahen seutukunnan työttömyysaste oli 8,7 % ja alueella oli 197 alle 25-vuotiasta työttömänä (Työ- ja elinkeinoministeriö 2019). Koulutuksen ulkopuolelle jääneitä 17-24 -vuotiaita oli seutukunnassa 6,9 % vastaavanikäisestä väestöstä vuonna 2017 (SOTKANet).

Lisää tilastotietoa Raahen, Pyhäjoen ja Siikajoen lapsista, nuorista ja lapsiperheistä on liitteessä 1.

Kouluterveyskyselyn tulokset

Vuonna 2017 kouluterveyskyselyyn vastasivat peruskoulun 4. ja 5 - luokkalaiset, 8.- ja 9.-luokkalaiset sekä lukion ja ammatillisten oppilaitosten 1. ja 2. vuoden opiskelijat. Heidän kokemuksiaan on koottu alle ilon- ja huolenaiheiksi.

Peruskoulun 4.- ja 5. luokkalaiset

Ilonaiheita

- lähes kaikki oppilaat viettävät vähintään tunnin aikaa harrastuksen parissa kerran viikossa

Huolenaiheita

- niiden oppilaiden määrä, joille vanhemman liiallinen alkoholin käyttö on aiheuttanut haittaa, on muuta maata suurempi
- niiden oppilaiden määrä, jotka eivät syö aamupalaa, on hieman suurempi kuin muualla

Peruskoulun 8.- ja 9. luokkalaiset

Ilonaiheita

- niiden oppilaiden määrä, jotka eivät syö koululounasta päivittäin, on selkeästi muuta maata pienempi
- tupakoivien oppilaiden määrä on selkeästi vähentynyt
- tosi humalassa vähintään kerran kuukaudessa olevien oppilaiden määrä on vähentynyt
- niiden oppilaiden määrä, jotka kokevat kohtalaista tai vaikeaa ahdistuneisuutta, on keskimäärin vähäisempi kuin muualla Suomessa
- niiden oppilaiden määrä, jotka harrastavat vapaa-ajallaan korkeintaan yhden tunnin hengästyttävää liikuntaa viikossa, on vähentynyt
-

Huolenaiheita

- niiden oppilaiden määrä, jotka nukkuvat arkisin alle 8 tuntia, on muuta maata korkeampi
- tupakoivien oppilaiden määrä on korkeampi kuin muualla Suomessa

Lukion 1. ja 2. vuoden opiskelijat

Ilonaiheita

- laittomien huumeiden kokeilu on hieman laskenut edellisistä vuosista ja se on vähäisempää kuin muualla maassa
- tupakointi on vähentynyt, mutta se on hiukan yleisempää kuin koko maassa keskimäärin
- humalajuominen on hiukan lisääntynyt mutta se on edelleen selvästi vähäisempää kuin koko maassa keskimäärin
- niiden oppilaiden määrä, jotka eivät syö lounasta, on vähentynyt ja on selkeästi muuta maata vähäisempi
- seksuaalisen väkivallan kokeminen on vähäisempää kuin koko maassa keskimäärin

Huolenaiheita

- terveydentila koetaan edelleen hiukan huonommaksi kuin koko maassa keskimäärin
- rahapelien pelaaminen on lisääntynyt ja niitä pelataan enemmän kuin koko maassa keskimäärin

Ammatillisten oppilaitosten 1. ja 2. vuoden opiskelijat

Ilonaiheita

- humalajuominen on vähäisempää kuin koko maassa keskimäärin
- seksuaalisen väkivallan kokeminen on vähäisempää kuin koko maassa keskimäärin
- niiden oppilaiden määrä, jotka harrastava hengästyttävää liikuntaa vapaa-ajallaan korkeintaan yhden tunnin viikossa, on vähentynyt
- tupakoivien oppilaiden määrä on selkeästi vähentynyt, mutta on edelleen yleisempää kuin koko maassa keskimäärin
- laittomien huumeiden kokeilu on vähentynyt ja se on vähäisempää kuin koko maassa keskimäärin
- keskusteluvaikeudet vanhempien kanssa ovat vähentyneet ja niiden määrä on pienempi koko maassa keskimäärin

Huolenaiheita

- niiden opiskelijoiden määrä, jotka kokevat terveydentilansa keskinkertaiseksi tai huonoksi, on lisääntynyt ja on muuhun maahan verrattuna selkeästi suurempi
- niiden oppilaiden määrä, jotka eivät syö koululounasta päivittäin, on lisääntynyt ja on selkeästi suurempi kuin muussa maassa
- rahapeliä pelaaminen on lisääntynyt ja se on yleisempää kuin koko maassa keskimäärin
- ylipainoisten osuus on lisääntynyt mutta se on edelleen hieman pienempi kuin koko maassa keskimäärin

Muut lasten ja nuorten hyvinvointia koskevat tutkimukset ja selvitykset

Mika Niemelän ym. artikkeli Lapset puheeksi - työstä ja lastensuojelusta v. 2016 saakka on julkaistu Frontiers in Psychiatry:ssa, löytyy täältä https://www.frontiersin.org/articles/10.3389/fpsy.2019.00064/full?utm_source=Email_to_authors&utm_medium=Email&utm_content=T1_11.5e1_author&utm_campaign=Email_publication&field=&journalName=Frontiers_in_Psychiatry&id=426879#h10

Lapsirikas - hankkeessa on tehty selvityksiä Pohjois-Pohjanmaan alueen lapsiperheille sekä ammattilaisille, jotka toimivat lapsiperhepalveluissa. Selvityksissä tarkasteltiin lapsiperheiden avun ja tuen tarpeita sekä kokemuksia olemassa olevista palveluista. Selvityksen tulokset osoittavat, että perheet tarvitsevat eniten apua ja tukea lasten- ja kodinhoidollisiin tarpeisiin. Perheet toivovat, että apua olisi saatavilla helposti ja joustavasti. Ammattilaisilta kerätty kokemustieto palveluiden tarpeesta on hyvin samansuuntainen perheiden vastausten kanssa. Ammattilaiset kokivat tärkeänä, että perheille olisi helposti ja joustavasti saatavilla konkreettista arjen tukea. Ammattilaiset toivoivat yhteistyön kehittämistä eri toimijoiden välillä.

Taulukko 2. Lastensuojelun toimintalukuja Raahen seudun hyvinvointikuntayhtymässä 2012-2018

Vuosi	Lastensuojeluilmoitukset	Lastensuojelutarpeen selvitykset	Aloitettut asiakkuudet	Kiireellisen sijoituksen päätökset	Kiireellisen sijoituksen jatkopäätökset	Avohuollon sijoitukset (sisältää myös jatkopäätöksiä)	Huostaanotto hakemukset hallinto-oikeudelle
2012	818	171	102	45	20	38	14
2013	783	163	80	38	31	29	19
2014	610	82	43	30	15	36	6
2015	595	162	40	23	11	37	8
2016	541	143	100	39	7	36	4
2017	830	122	113	30	14	36	17
2018	807	159	84	17	15	56	9
Muutos v. 2012-2018	-11	-12	-12	-28	-5	+18	-5
Muutos %	-1 %	-7 %	-12 %	-62 %	-25 %	+47 %	-36 %

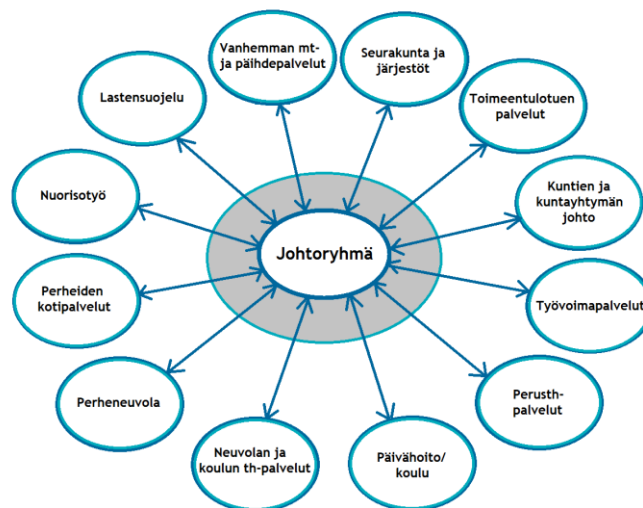

4. Lapset puheeksi, verkostot suojaksi Raahen seudulla

Lapsiperheen arjen sujuminen ja siinä tarvittava tuki ovat lähtökohta kaikissa lasten ja perheiden palveluissa Raahen seudulla. Lapsen hyvän kasvun ja kehityksen tukeminen tapahtuu kotona, päivähoitossa, koulussa ja vapaa-ajan parissa. Tämän varmistamiseksi kaikkiin palveluihin ja lasten kehitysympäristöihin on vakioitu lapsen toimivaa arkea tukeva kaksiportainen Lapset puheeksi- toimintarakenne (Lp).

Raahen seudulla on otettu käyttöön Lapset puheeksi - työmenetelmä, jonka päämääränä on tukea lapsen hyvää kehitystä ja ehkäistä yli sukupolvien siirtyviä ongelmia. Sekä kuntayhtymän, että kuntien johto on sitoutunut työmenetelmän käyttöönottoon, mikä helpottaa yhteistyötä eri toimijoiden välillä. Työmenetelmän avulla pyritään mahdollisimman varhaisessa vaiheessa tunnistamaan lasten ja perheiden avun ja tuen tarpeet ja vastaamaan niihin siten, että palvelut tarjotaan perheiden arkeen ja lasten normaaleihin kasvu- ja kehitysympäristöihin, kuten kotiin, kouluun ja päivähoitoon.

Raahessa Lapset puheeksi - työn taustalle on perustettu Toimiva lapsi ja perhe (TLP) -työn johtoryhmä, joka koordinoi työtä alueella. Mukana on esimiehiä eri organisaatioista.

Kuvio 1. Toimiva lapsi ja perhe -työn johtoryhmä

Lapset puheeksi -keskustelun tavoitteena on tunnistaa lapsen hyvinvoinnin kannalta keskeiset tekijät ja pohtia sitä, kuinka niitä voidaan tarvittaessa tukea. Raahessa Lapset puheeksi -keskustelut on otettu käyttöön peruspalveluissa, kuten esimerkiksi äitiysneuvolassa, lastenneuvolassa, päivähoitossa ja kouluissa. Näiden keskusteluiden tarkoituksena on tuottaa vanhemmille ja perheille tietoa lasta suojaavista tekijöistä ja tunnistaa mahdollisimman varhaisessa vaiheessa avun ja tuen tarpeita. Keskustelua tarjotaan jokaiselle perheelle, osallistuminen keskusteluun on perheille aina vapaaehtoista. Keskusteluiden rungot on muokattu eri palveluihin sopiviksi, esimerkiksi varhaiskasvatuksessa Lapset puheeksi -keskustelu on yhdistetty varhaiskasvatussuunnitelman kanssa yhdeksi Lp- vasuksi. Lapset puheeksi -keskustelua käytetään työmenetelmänä myös silloin kun perheessä tapahtuu muutoksia tai lapsen elämäntilanteeseen liittyy vaikeuksia.

Työntekijä keskustelelee vanhempien kanssa lasten kehityksestä ja kehitysympäristöjen toimivuudesta lapsen arjessa. Työntekijä kertoo lapsia suojaavista tekijöistä ja pohtii yhdessä vanhempien kanssa, mitä konkreettista lapsen arjessa voi tehdä suojaavien tekijöiden vahvistamiseksi. Jos lapsi tai vanhempi tarvitsee perheen ulkopuolista tukea, on mahdollista järjestää Lapset puheeksi -neuvonpito (Np).

Lapset puheeksi -keskustelua seuraa tarvittaessa Lapset puheeksi -neuvonpito. Neuvonpito järjestetään aina, kun on tarve vahvistaa lasta suojaavia tekijöitä lapsen ja perheen sosiaalisen verkoston ja/tai eri julkisten tai kolmannen sektorin palvelujen avulla. Neuvonpito on toiminnallista verkostotyötä, jonka tavoitteena on saada aikaan perheen ja lapsen arjessa sellaisia konkreettisia tekoja, jotka tukevat lapsen pärjäämistä. Neuvonpito on tapa, jolla yhteistyötä tehdään perheen ja mukana olevien toimijoiden kanssa.

Kuvio 2. Lapset puheeksi -työmenetelmä lapsen kasvu- ja kehitysympäristöissä

Lapsen selviytymistä haastavassa elämäntilanteessa tukee kehitysympäristöjen toimivuus (kuviot 2). Luonnollisia kehitysympäristöjä ovat koti, päivähoito, koulu ja harrastukset. Jos lapsella on vaikeuksia esimerkiksi kotona, on tärkeää, että siitä on tietoa päivähoitossa, jossa lasta voidaan tukea ja vahvistaa.

Vuosien 2019-2022 aikana Lapset puheeksi - työmenetelmää juurrutetaan edelleen eri toimijoiden käyttöön, osaksi jokapäiväisiä lapsiperhepalveluja. Seutukunnassa järjestetään lisää koulutuksia, yhtenäistetään neuvonpitokäytäntöjä sekä johdon tukea työmenetelmän käytössä.

Toimivaa:

- Lapset puheeksi -keskustelut on otettu laajasti käyttöön ja vakioitu eri palveluissa
- Yhteinen koko alueen lapsi- ja perhepalveluita yhdistävä työmuoto
- Lapset puheeksi -keskustelulla varmistetaan, että lapsen ja perheen luonnollinen verkosto tulee kartoitetuksi ja myös sieltä saadaan voimavarat käyttöön
- Lapset puheeksi -työmenetelmä on muokannut työskentelyä asiakaslähtöisemmäksi
- Työmenetelmä auttaa palvelun tarjoajia löytämään kehitettävät kohteet palveluissa

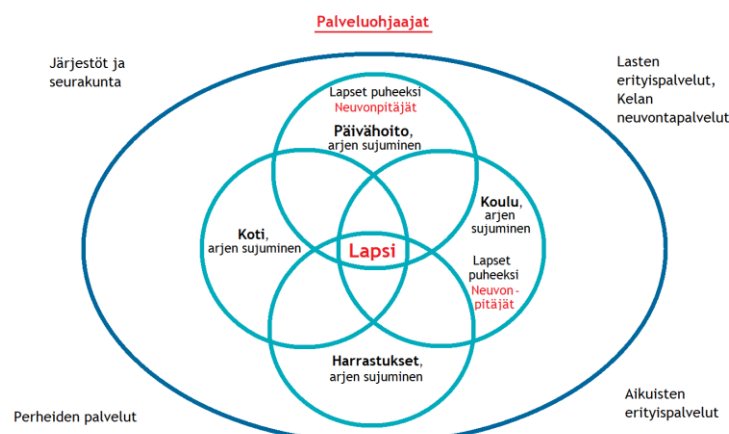
Kehitettävää:

- Ei vielä toimi riittävästi kaikissa palveluissa
- Työmenetelmän käyttöön liittyvä raportointi ja seuranta vaatii kehittämistä
- Työmenetelmän käyttöön liittyviä yhteisiä ohjeistuksia työstetään sekä kertauskoulutuksia järjestetään

LAPE-muutosohjelma Raahen seudulla v. 2017-2018

LAPE-työn rakenne

LAPE-muutosohjelma toimi vuosina 2017-2018 Pohjois-Pohjanmaalla Pohjois-Pohjanmaan liiton hallinnoimana. Hankejohtajana toimivat hankejohtaja Tuomo Lukkari sekä projektipäällikkö Suvi Helanen. Jokilaaksojen läntisellä alueella aluekoordinaattorina toimii

Elina Kattilakoski.

Raahen seudulla kehittämistyötä on seurattu ja arvioitu TLP-johtoryhmässä. Raahen seudulla on myös toiminut nk. LAPE-iskuryhmä, jossa on viety kehittämistyötä käytännössä eteenpäin ja mietitty toimia, joilla kehittäminen voitaisiin jalkauttaa osaksi arkityötä. LAPE-iskuryhmässä on jäseniä Raahen seudun hyvinvointikuntayhtymästä, Raahen kaupungilta, Siikajoen kunnasta, Pyhäjoen kunnasta sekä vanhempien edustaja. Kehittämisaiheesta riippuen ryhmässä on myös vierailut muita jäseniä esim. lautakuntien ja järjestöjen edustajia.

Toimintakulttuurin muutos - kehittämiskokonaisuus

Valtuustoyhteistyö aloitettiin Raahessa, Pyhäjoella ja Siikajoella. LAPE-muutosohjelmaa käytiin esittelemässä valtuustoille ja LAPE-yhteishenkilöitä saatiin kaikista valtuustoista, joissa vierailimme. Valtuustojen LAPE-yhteishenkilöt edistivät osaltaan valtuustoissa lapsiystävällisen kunnan kehittämistä ja kehittämistyöstä tietoisina osasivat linkittää kehittämistyötä osaksi valtuuston toimintaa.

Lapsiystävällinen kunta - koulutuksia on pidetty valtuustoille, johtaville virkamiehille, päättäjille ja LAPE-ryhmille. Lapsiystävällisen kunnan kehittämistä on edistetty; esimerkiksi lapsivaikutusten arvioinnista on työstetty universaaleja, helposti käytettävissä olevia toimintamalleja alueen toimijoille, valtuutetuille ja päättäjille. Alueen toimijoita on kiinnostanut lapsiystävällisen kunnan kehittäminen.

Varhaiskasvatus ja koulun lapsen ja nuoren hyvinvoinnin tukena - kehittämiskokonaisuus

Kaikki Raahen varhaiskasvatuksen yksiköt ja koulut olivat mukana Hyvinvoiva kasvuyhteisö -kehittämisen prosessissa. Osa kunnan yksiköistä on ollut mukana kehittämissuunnitelmassa Pyhäjoelta ja Siikajoelta. Kehittämissuunnitelmaan liittyen järjestettiin työpajoja keskeisistä hyvinvoinnin edistämiseen liittyvistä teemoista. Työpajoihin on osallistunut teemasta riippuen laaja joukko varhaiskasvatuksen ja koulujen ammattilaisia sekä sote- ja 3. sektorin toimijoita. Työpajoissa käsitellyt teemat pyrkivät vastaamaan kuntien tarpeisiin; joissakin kunnissa nousivat esim. työyhteisön vuorovaikutustaidot tai oppilashuollon ja opettajien välinen yhteistyö kehittämisen kohteiksi - tällöin työstettiin niitä teemoja, joihin kunnat tarvitsivat tukea. Hyvinvoiva kasvuyhteisö - työskentelymalli koettiin toimivaksi ja sen erityisiä ansioita oli yhteistyön kehittäminen eri sektoreiden välillä. Työskentelymallin koettiin vastaavan hyvin ennaltaehkäisen työn kehittämisen tarpeeseen.

Hyvinvointityötä on kehitetty Raahessa koulujen toimijoiden kanssa. Kouluilla toimivien hyvinvointiohjaajien toimintaa on mallinnettu osana Hyvinvoiva kasvuyhteisö -kehittämissuunnitelmaa. Hyvinvointiohjaajat toimivat koulun kiireettömänä aikuisena, joita eivät velvoita pedagogiset eikä oppilashuollolliset velvoitteet. Heidän tavoitteensa on oppilaiden hyvinvoinnin tukeminen, jotta oppilailla olisi edellytykset oppia kunnossa.

Perhekeskus- kehittämiskokonaisuus

Perhekeskusmaista toimintaa kehitetään Raahessa. Toimijoiden yhteistyönä on työstetty ”PerhePooki” - pilottia, joka aloitti toimintansa syksyllä 2018 uudella Antinkankaan koululla. PerhePookissa Antinkankaalla toimii kohtaamispaikka, jossa koulun ympäristöön on keskitetty koulun, seurakunnan, MLL:n, nuorisotoimen sekä Raahen seudun hyvinvointikuntayhtymän palveluita. PerhePooki-toimintamallia on tarkoitus myöhemmässä vaiheessa levittää muillekin Raahen kouluille. Toimintaa kehitetään yhteistyössä NeuvoRassin kanssa.

Vanhemmuuden, parisuhteen ja eroperheiden tuen kehittämiskokonaisuus oli keskeinen kehittämisen osa-alue. Raahen, Pyhäjoen ja Siikajoen moniammatillisen kehittämissuunnitelman kanssa kirjattiin ylös vanhemmuuden, parisuhteen ja eroperheiden hyvinvointia ylläpitäviä

sekä tuen tarvetta tuovia asioita. Tähän tietoon liittyen rakennettiin nk. Perhepolkuja - ohjeistus (liitteenä), johon kerättiin kootusti tietoa palveluista, joihin ohjataan varhaisen tuen sekä akuutin tuen näkökulmasta. Koulutusta toimijoille sekä vanhemmille vanhemmuuden, parisuhteen ja eroperheiden tukeen liittyen järjestettiin yhdessä Perhepolkuja - informaation kanssa syyskaudella 2018. Raahen seutukunnassa innostuttiin myös Kalajoen LAPE-kehittämistyöstä ja Voimaannu vanhempana - toimintaa (lisätietoja kohdassa "Osallisuuden edistäminen") kehitetään osana Raahen seutukunnallista hyvinvointisuunnitelmaa vuosille 2018-2022.

Paikalliset lapsiperhepalvelut kootaan yhteen sähköiseen alustaan seutukunnallisesti Raahessa, Pyhäjoella ja Siikajoella. Sivustolle kerätään myös informaatiota vanhemmuuden, parisuhteen ja eroperheiden tukeen liittyen. Myös osallisuutta sekä uusia sähköisiä palveluita tullaan kokeilemaan ja tarjoamaan perheille uudella sähköisellä alustalla. Sivustoa on työstetty vuonna 2018 ja sivusto avataan alkuvuodesta 2019.

Vanhempien osallisuutta on pyritty lisäämään lisäämään tarjoamalla erilaisia vaikuttamisen areenoita perheille ja vanhemmille. Raahessa perustettiin keväällä 2018 Vanhempainfoorumi, joka toimii LAPE-johtoryhmän alaisuudessa. Vanhempainfoorumin tarkoitus on lisätä vanhempien mahdollisuuksia vaikuttaa, arvioida ja näin kehittää lapsiperhepalveluiden toimivuutta. Vanhempainfoorumille perustettiin myös sähköinen alusta facebook-sivun muodossa.

5. Lasten ja nuorten hyvinvointia edistävät palvelut

Lapsiperheiden palveluohjaus

Kuntayhtymässä on otettu käyttöön lapsiperheille tarkoitettu keskitetty palveluohjaus. Tehtävässä toimii kaksi palveluohjaajaa, jotka vastaavat niin asiakkaiden kuin yhteistyökumppaneidenkin yhteydenottoihin arkisin klo 8 - 11. Käytössä on siis yksi puhelinumero, josta on saatavilla tietoa, ohjausta ja neuvontaa liittyen kaikkiin lapsiperhepalveluihin. Lisäksi palveluohjaajat ottavat vastaan kaikki uudet sosiaalihuoltolain mukaiset yhteydenotot ja ilmoitukset sekä lastensuojeluilmoitukset. Palveluohjauksessa tehdään asiakkaan tilanteesta ensiarvio, jonka kautta tarvittaessa ohjaututaan lapsiperheille tarkoitettuihin palveluihin. Palveluohjaus on otettu hyvin vastaan ja siitä on saatu paljon positiivista palautetta asiakkailta ja sekä sisäisiltä että ulkoisilta sidosryhmiltä.

On tärkeää, että perhe, lapsi tai yhteistyöverkostoissa toimiva työntekijä ei jää perheiden vaikeuksien kanssa yksin, vaan hänellä on mahdollisuus nopeasti ja joustavasti saada kuntayhtymän palveluista työntekijä yhdessä pohtimaan, kuka perheen asiassa voisi toimia ja miten asiassa edetään.

Neuvolapalvelut ja kouluterveydenhuolto

Neurolat ja kouluterveydenhuolto toimivat lasten ja perheiden hyvinvointia edistävinä ja ongelmia ennaltaehkäisevinä palveluina. Neuvolapalvelut tavoittavat koko ikäluokan ja heidän perheensä ja näin niillä on myös keskeinen rooli ennaltaehkäisevän lastensuojelun mukaisten tehtävien hoitamisessa, etenkin perheiden varhaisessa tukemisessa.

Äitiysneuvolassa toteutetaan yksilökohtaisia terveystarkastuksia sekä terveysneuvontaa erillisen käyntikohtaisen suunnitelman mukaan sekä raskauden aikana että synnytyksen jälkeen. Käyntejä on 8-10 kertaa normaali raskauden aikana ja useammin perheillä, joiden tuentarve on suuri. Lastenneuvolassa terveydenhoitaja tapaa neuvolaikäisiä ja heidän perheitään ensimmäisen ikävuoden aikana 8 kertaa ja lääkäri 3 kertaa (1kk, 4 kk ja 8kk iässä). Leikki-ikäiset tavataan vuosittain. Kouluterveydenhuollossa kaikille koululaisille tehdään vuosittain terveystarkastus. Opiskeluterveydenhuollossa tavataan kaikki ensimmäisen opiskeluvuoden opiskelijat kouluvuoden aikana.

Laajat terveystarkastukset ovat asetuksen mukaisia ja niissä terveydenhoitaja sekä lääkäri tekevät tiivistä yhteistyötä perheiden kanssa. Tarvittaessa mukana on perheen lähiverkostoa tai muita heidän elämässä mukana olevia toimijoita. Laajat terveystarkastukset tehdään äitiyshuollossa raskausviikoilla 13-16, lastenneuvolassa 4 kk, 1½v ja 4 -vuotiaille lapsille ja kouluterveydenhuollossa 1 lk, 5 lk sekä 15vuotiaille. Laajoihin terveystarkastuksiin kutsutaan aina vanhemmat mukaan.

Raahan seudun hyvinvointikuntayhtymän alueella kutsuntaikäisten terveystarkastukset tehdään pääsääntöisesti opiskeluterveydenhuollon ja terveysasemien yhteistyönä. Terveystarkastusten vastaanotot ovat oppilaitosten terveydenhoitajien tiloissa tai terveysasemilla. Terveydenhoitajat lähettävät ajan kirjeellä kutsuntaikäiselle ennakkoterveystarkastuksesta ja ne tehdään kevään ja kesän aikana. Terveystarkastuksen yhteydessä annetaan aika lääkärin terveystarkastukseen, joka on oman paikkakunnan terveysasemalla.

Time out! Aikalisä! Elämä raiteilleen on nuorille tarkoitettu palvelu, jonka tavoitteena on keskustella kutsuntaikäisten kanssa, tarjota apua ja tukea armeijaan lähtijöille, mutta ennen

kaikkea lykkäystä saaneille tai armeijan keskeyttäneille. Palvelussa nimetään ohjaaja, jolta saa tukea oman elämäntilanteen selvittelyyn sekä apua ratkaisujen löytymiseen. Palvelun piiriin voi tulla, jos haluaa tietoa opiskeluun, työnhakuun, asumiseen, toimeentuloon, terveyteen liittyvissä asioissa tai nuori haluaa keskustella asioista ulkopuolisen henkilön kanssa. Käsiteltävistä asioista ja tapaamisten määrästä sovitaan yhdessä. Aikalisä-palvelu on kuntien nuorille tarjoama luottamuksellinen ja maksuton palvelu. Kaikki ohjaajat ovat koulutettuja ammattilaisia ja he ovat mukana kutsunnoissa Pyhäjoella, Raahessa ja Siikajoella.

Työttömien terveystarkastukset palvelun piiriin kuuluvat opiskelu- ja työterveyshuollon ulkopuolelle jäävät nuoret ja aikuiset. Toiminta on aloitettu 2014. Terveystarkastuksessa painottuu terveydenhuollon ammattilaisen ja asiakkaan väliseen keskusteluun asiakkaan terveydentilasta, elintavoista ja elämäntilanteesta sekä työ ja toimintakykyyn vaikuttavista terveydellisistä seikoista.

Kaikkiin toimintoihin pääsee varaamalla aikaa puhelimitse ja joihinkin jo NettiRassin kautta tai seuraava neuvola-aika annetaan tarkastuksen yhteydessä. Lisäksi joihinkin tarkastuksiin kutsutaan lapsi/nuori ja vanhemmat kirjeitse. Työttömien terveystarkastuksiin asiakkaat ohjautuvat myös eri yhteistyötahojen kautta.

Lapset puheeksi -keskusteluja käydään sovittujen tarkastusten yhteydessä ja aina kun herää huoli perheen ja lapsen hyvinvoinnista.

Moniammatillista yhteistyötä on kehitetty perhetyön kanssa. Yhtenä työmuotona on otettu käyttöön ekavauvaperhetyö. Se toimii kaikkien ensimmäistä lastaan odottavien kanssa yhteistyönä äitiysneuvolan ja perhetyön kanssa. Lisäksi on aloitettu toiminnallinen isäryhmä, jossa vetäjinä on kaksi miestyöntekijää. Yhteistyötä tehdään myös matalan kynnyksen hoitajan sekä Lapsirikas-hankkeen kanssa. Varhaiskasvatuksen kanssa tehdään yhteistyötä 4-vuotiaiden lasten tarkastuksessa.

Voimaannu vanhempana - toiminnan kehittäminen on keskeinen osa-alue hyvinvointisuunnitelmassa. Perheiden ja vanhempien tuki on oleellista, jotta Raahen seudulla olisi hyvät edellytykset kasvaa ja kehittyä. Voimaannu vanhempana - toiminta tähtää siihen, että alueen vanhemmille tarjotaan tietoa, keskustelumahdollisuuksia ja vertaistukea riittävän hyvään vanhemmuuteen, joka tukee lasten kasvua ja kehitystä sekä vanhempien hyvinvointia. Voimaannu vanhempana - toiminnan myötä sekä ammattilaisille että vanhemmille tarjotaan tietoa, ohjeistuksia ja vertaistukea keskeisistä vanhemmuuden teemoista, jotka ovat seuraavat:

- v. 2019 Tunne- ja vuorovaikutustaidot
- v. 2020 Arjen hyvinvointi
- v. 2021 Haastavat tilanteet lapsen kanssa
- v. 2022 Vakautta vanhemmuuteen

Toimivaa:

- asetuksen mukaiset terveystarkastukset ja perheen kohtaamiset
- ekavauvaperhetyö
- varhaiskasvatuksen kanssa tehty yhteistyö 4 vuotiaan tarkastuksissa
- perhevalmennus; vanhemmuus, parisuhde ja isäksi kasvaminen
- laajoihin terveystarkastuksiin kutsutaan molemmat vanhemmat mukaan
- Lapset puheeksi - toimintamalli käytössä
- NettiRassi
- terveydenhoitajien resurssit ovat pääosin suositusten mukaiset, vuosittaista vaihtelua määrissä esiintyy
- lapsiperheiden monitoimijainen varhainen tukeminen, monialainen yhteistyö on parantunut ja lisääntynyt sekä varhaiskasvatuksen, perheneuvolan että koulujen kanssa
- NettiRassin ajanvaraustoiminta laajentunut
- perheiden erityistarpeiden huomioiminen ja niihin vastaaminen

Kehitettävää:

- neuvolan ja perhetyön asiakaslähtöisten toimintamallien kirjaaminen
- neuvoloihin ja kouluterveydenhuoltoon nimetään vastuulääkärit ja turvataan lääkäripalvelut
- LAPE-hankkeen sekä Terveellinen lapsi-hankkeen myötä tulevien kehittämiskohteiden juurruttaminen neuvolapalveluihin

Varhaiskasvatuspalvelut

Varhaiskasvatus sisältää pienten lasten kasvuun, kehitykseen ja oppimiseen liittyvät asiat kaikissa lapsen kasvu- ja kehitysympäristöissä. Varhaiskasvatus on kunnallisen ja yksityisten palveluntuottajien perheille tarjoamaa maksullista palvelua. Kunnallinen varhaiskasvatus, yksityisenhoidon tuki (yksityinen päivähoito) ja kotihoidon tuki ovat vaihtoehtoisia perheiden käytettävissä olevia tukimuotoja. Kotihoidontuen ja yksityisenhoidon tuen hakeminen ja maksatus tapahtuvat KELA:n kautta, vaikka kustannukset maksaa kunta.

Jokaisella lapsella on subjektiivinen oikeus varhaiskasvatukseen. Kunta on velvollinen järjestämään hoitopaikan kahdessa viikossa, mikäli tarve johtuu työstä tai opiskelusta ja neljässä kuukaudessa mikäli tarve johtuu muista syistä.

Varhaiserityiskasvatus on lapselle tarjottavaa tukea, joka voi liittyä esimerkiksi lapsen kasvun ja kehityksen viivästymiseen, sairauteen tai vammaan. Raahen, Pyhäjoen ja Siikajoen alueella varhaiskasvatuksessa on yhä enemmän erityistä tukea tarvitsevia lapsia ja tuen tarpeen kirjo lisääntyy. Kaikille varhaiskasvatuksessa oleville lapsille tehdään varhaiskasvatussuunnitelma yhdessä lapsen huoltajien kanssa. Varhaiskasvatussuunnitelmaan kirjataan lapsen tarvitsema tuki, tukitoimenpiteet ja työnjako yhdessä huoltajien sekä moniammatillisen verkoston kanssa. Esiopetuksessa on käytössä kolmiportainen tuki: Yleinen tuki, tehostettu tuki ja erityinen tuki. Jokaiselle esikoululaiselle tehdään oppimissuunnitelma yhdessä huoltajien kanssa. Tehostettuun tukeen siirryttäessä tehdään tehostetun tuen oppimissuunnitelma ja erityiseen tukeen siirryttyä HOJKS (henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma) yhdessä huoltajien ja moniammatillisen verkoston kanssa.

Raahessa Lapset puheeksi -toimintamalli on kirjattu lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaan ja se käydään läpi aina lapsen aloittaessa varhaiskasvatuksen sekä vuosittain. Siikajoella Lapset puheeksi -keskustelu tarjotaan perheille lapsen varhaiskasvatussuunnitelmakeskustelun yhteydessä tai omana keskustelunaan.

Seutukuntamme kaikissa kunnissa tehdään neljävuotiaille perheen, neuvolan ja päiväkotien lastentarhanopettajien kanssa yhteistyössä Viitta/Lene - lapsen kehityksen arviointi.

Seurakunta haluaa lapsi- ja perhetyössään tukea lapsen kokonaisvaltaista kasvua, jonka tärkeänä osana on kristillinen kasvatus. Toiminnan runkona ovat päiväkerhot 3-5 - vuotiaille ja perhekerhot. Ryhmiä ohjaavat koulutetut lastenohjaajat. Monimuotoiset pyhäkoulut, perhejumalanpalvelukset, retket, leirit ja erilaiset juhlat ja tapahtumat kuuluvat myös seurakunnan lapsi- ja perhetyön vaihtoehtoihin.

Raahen varhaiskasvatussuunnitelma avautuu tästä linkistä:

<http://www.raahe.fi/varhaiskasvatus>.

Pyhäjoen varhaiskasvatussuunnitelma avautuu tästä linkistä:

http://www.pyhajoki.fi/instancedata/prime_product_julkaisu/pyhajoki/embeds/pyhajokiwwstructure/18195_Pyhajoen_kunnan_varhaiskasvatussuunnitelma_2017_15.6.2017.pdf

Siikajoen varhaiskasvatussuunnitelma avautuu tästä linkistä:

<https://www.siikajoki.fi/sites/siikajoki.fi/files/Varhaiskasvatussuunnitelma.pdf>

Toimivaa:

- Lapsi puheeksi -varhaiskasvatussuunnitelma
- moniammatillinen yhteistyö
- lasten ja perheiden hyvinvointia vahvistava ja edistävä kokonaisvaltainen työskentely, joka perustuu varhaiskasvatushenkilöstön ja huoltajien toimivaan yhteistyöhön

Kehitettävää:

- ennaltaehkäisevänä ja lastensuojelun avohuollon tukitoimena tarjottava osapäivä- ja osaviikkohoito, sujuva hakuprosessi
- varhaiserityisopettajien riittävä määrä seutukunnan alueella
- asiantuntijoiden (terapeutit, psykologi) tuki ja ohjaus, tukea tarvitsevan lapsen lapsiryhmässä

Opetuspalvelut

Perusopetuksessa noudatetaan valtakunnallisesti yhtenäisiä perusteita siten kuin perusopetuslaissa säädetään. Opetus järjestetään oppilaiden ikäkauden ja edellytysten mukaisesti ja siten, että se edistää oppilaiden tervettä kasvua ja kehitystä. Opetuksessa tulee olla yhteistyössä kotien kanssa. Oppilaalla on oikeus saada opetussuunnitelman mukaista opetusta, oppilaanohjausta sekä riittävää oppimisen ja koulunkäynnin tukea heti tuen tarpeen ilmetessä. (Raahen kaupungin opetussuunnitelma)

Lasten ja nuorten hyvinvoinnin tukeminen perusopetuksessa ja lukioissa on kirjattu perusopetuksen ja lukion opetussuunnitelmiin. Opetussuunnitelman perusteissa on erillisesti ohjeistettu mm. oppilaskuntatoiminta, kodin ja koulun yhteistyö, koulun aamu- ja iltapäivätoiminta, kerhotoiminta, tukioppilastoiminta ja oppimisen ja koulunkäynnin tuki. Oppilashuoltosuunnitelmassa on ohjeistettu kouluilla annettava oppilashuollollinen tuki Raahessa, Pyhäjoella ja Siikajoella on laadittu vuonna 2014 voimaan tulleen oppilas- ja opiskelijahuoltolain mukaiset oppilas- ja opiskelijahuollon suunnitelmat.

Kuntien opetussuunnitelmat löytyvät alla olevista linkeistä:

Pyhäjoki: <http://www.pyhajoki.fi/perusopetus>

Raahen: <http://www.raahe.fi/perusopetus/opetussuunnitelmat>

Siikajoki (oppilashuollon suunnitelmat):

http://www.siikajoki.fi/lapset_ja_koulutus/ajankohtaista

Seutukunnan kunnat ovat sitoutuneet Pohjois-Pohjanmaan hyvinvointisopimuksen myötä Lapset puheeksi -toimintamallin käyttöönottoon opetuspalveluissa tärkeänä kodin ja koulun yhteistyömuotona. Lapset puheeksi- työmenetelmän käyttö kouluilla on ennaltaehkäisevän työn kannalta oleellista, sillä se tavoittaa kaikki eikä ole leimaava. Keskusteluiden avulla pyritään löytämään tekijöitä, jotka tukevat ja vahvistavat lapsen arjen sujumista sekä kartoitetaan varhaisen tuen tarpeet. Raahessa keskustelu käydään ainakin luokilla 1, 3, 5 ja 7 sekä muulloinkin tarvittaessa. Työmenetelmän käyttöönotto etenee seutukunnassa kuntakohtaisesti.

Raahen kaupungin opetustoimessa lasten, perheiden ja työyhteisöjen hyvinvointi on tärkeä kehittämiskohde. Raahen kaupunki on ollut mukana Lasten ja perheiden palveluiden kehittämisen kärkihankkeessa (LAPE), jonka myötä on mm. kehitetty yhteistyötä eri toimialojen kesken, pyritty luomaan lapsi- ja perhelähtöisiä palveluita, lisätty varhaista tukea lähikouluilla (hyvinvointiohjaajat, kasvatusohjaajat, erityiskasvattaja, tuen resursointi) ja kiinnitetty huomiota työyhteisöjen hyvinvointiin (positiivinen pedagogiikka ja hyvinvoinnin johtaminen). Hyvinvointia opetuspalveluissa kehitetään edelleen erilaisten hankkeiden tukemana. Tällaisia toimintamalleja ovat mm. Hyvinvointiarki -hankkeesta toteutettava Perhepooki -toiminta (Antinkankaan koulu) ja hyvinvointipedagogiikka.

Toimivaa

- kouluhyvinvoinnin edistäminen
- kehitysympäristön kehittäminen tarpeita vastaavaksi
- motivoitunut, innokas ja ammattitaitoinen henkilöstö

Kehitettävää

- neuvonpitoikäntöjen juurruttaminen

Ruokakasvatus ja kouluruokailu

Raahen kaupungin ateriapalvelut tuottavat kaikki Raahen kaupungin alaisten koulujen ja varhaiskasvatuksen toimipisteiden ateriat. Ruokailu varhaiskasvatuksessa ja koulussa on

lapsille ja nuorille tärkeä päivittäinen hyvinvointitapahtuma, jonka välityksellä voidaan oppia ja saada merkittävät vaikutukset henkilökohtaiseen hyvinvointiin.

Raahen kaupungin ateriapalvelut toteuttavat kansallisiin ravitsemussuosituksiin pohjautuvia varhaiskasvatuksen ja kouluruokailun suosituksia. Laadukkaat, terveelliset ja monipuoliset ateriat ja välipalat edistävät lasten ja nuorten hyvinvointia ja terveyttä - jopa elinikäisesti. Lisäksi yhdessä syöminen on tärkeä sosiaalinen tapahtuma ja oppimisen kokemus. Yhteisessä ruokapöydässä opitaan hyviä pöytätapoja ja toisten huomioon ottamista. Pöytäkeskusteluilla opitaan ruuan ja rauhallisen syömisen arvostusta.

Koulun ruokakasvatuksen tavoitteena on ottaa haltuun jokapäiväiset ruokavalinnat, niiden vaihtoehtojen ja merkitysten moninaisuus, päämääränä ruokaosaaminen ja ruokatajun syntyminen. Koulun ruokakasvatuksessa kouluruokailu ja eri oppiaineiden opetussisällöt ja oppilaiden osallisuus vahvistavat ruokatajun kehittymistä ja luovat peruskoulun mittaisen ruokakasvatuksen oppimäärän. Ohjauksen avulla kehitetään ruokaosaamista ja tuetaan myös kuluttajatietoisuuden ja kestävän elämäntavan kehittymistä.

Suunnitelmakauden koko seutukuntaa koskevana tavoitteena on saada kouluruokailu koulupäivän keskiöön ja kehittää moniammatillisesti ruokailun ja ruokakasvatuksen toteutumista lasten ja nuorten hyvinvointia tukien. Tavoitteena on edistää hyvää ravitsemusta ja ennaltaehkäistä ylipainon syntymistä.

Toimivaa:

- toimivat ruokailujärjestelyt
- ammattitaitoinen henkilökunta
- suositusten mukainen ruokatarjonta

Kehitettävää:

- yhteistyö ruokakasvatuksen toteutumiseksi
- toimipisteiden rauhallinen ja kiireetön ruokailuhetki viihtyisässä ympäristössä
- terveellisten valintojen houkuttelevuus ruokatarjonnassa mahdollisuus aamupalaan ja välipalaan kouluruokailussa

Opiskeluhoolto

Oppilashuollossa kehitetään, seurataan ja arvioidaan koko koulu yhteisön, yksittäisten luokkien ja ryhmien hyvinvointia sekä huolehditaan siitä, että oppilaan yksilölliset kasvuun ja kehitykseen sekä terveyteen liittyvät tarpeet otetaan huomioon koulun arjessa. Oppilashuollossa pyritään kasvun ja oppimisen esteiden, oppimisvaikeuksien sekä muiden ongelmien ehkäisemiseen, tunnistamiseen, lieventämiseen ja poistamiseen mahdollisimman varhain. Erytystä huomiota kiinnitetään oppilaiden mielenterveyden turvaamiseen. Oppilashuollon tehtävänä on seurata jokaisen oppilaan kokonaisvaltaista hyvinvointia ja tarvittaessa tukea oppilasta ja puuttua hyvinvoinnissa tapahtuviin muutoksiin yhteistyössä huoltajan kanssa.

Jokaisessa oppilaitoksessa ja päiväkodissa koko henkilökunta toteuttaa yhteisöllistä opiskeluhoiltoa yhteistyössä oppilaiden ja huoltajien kanssa. Kaikille opiskelijoille ja oppilaille on tarjolla koulupsykologin, koulukuraattorin, vastaavan koulukuraattorin, kouluterveydenhoitajan ja koululääkärin palveluita. Kouluilla toimii hyvinvointiohjaajia ennaltaehkäisevänä tukena lasten arjessa. Lisäksi käytössä on myös kunnalliset sosiaali- ja terveyspalvelut kuten perheneuvolan, sosiaalityön ja erikoissairaanhoidon palvelut.

Yksikkökohtainen oppilashuoltoryhmä vastaa yksikön oppilashuollon suunnittelusta, kehittämisestä, toteuttamisesta ja arvioinnista. Se koostuu oppilashuollon toimijoista sekä

opettajista ja sitä johtaa rehtori tai koulun/päiväkodinjohtaja. Oppilashuoltoryhmä voi tarvittaessa kuulla asiantuntijoita esim. koululääkärinä tai poliisia ja oppilaskunnan edustajia. Ryhmän keskeinen tehtävä on yhteisön hyvinvoinnin ja turvallisuuden edistäminen sekä muun yhteisöllisen oppilashuollon toteuttaminen ja kehittäminen.

Yksittäisen oppilaan tai oppilasryhmän tuen tarpeen selvittämiseksi ja oppilashuollon palvelujen järjestämiseksi kootaan asiantuntijaryhmä. Ryhmän monialainen kokoonpano perustuu tapauskohtaiseen harkintaan ja käsiteltävään asiaan. Asiantuntijoiden nimeäminen ryhmän jäseniksi ja muiden yhteistyötahojen tai oppilaiden läheisten osallistuminen ryhmän työskentelyyn edellyttää oppilaan tai huoltajan suostumusta. Asiantuntijaryhmän kokous voidaan pitää neuvonpidon menetelmällä ja tarpeelliset tiedot kirjataan oppilas/opiskeluhoitokertomukseen Oppilas- ja opiskelijahuoltolain mukaisesti.

Kouluilla, oppilaitoksissa ja päiväkodeissa tehdään oppilas/opiskeluhoitosuunnitelma, jonka mukaisesti toteutetaan oppilashuoltoa. Suunnitelmassa on kuvattu yhteiset käytänteet, joita noudatetaan kaikissa yksiköissä samalla tavoin. Lisäksi suunnitelmassa on yksikkökohtaiset osiot, jotka jokaisen yksikön oppilas/opiskeluhoitoryhmä täydentää lukuvuoden alussa.

Lapset puheeksi -työmenetelmän käyttö on olennainen osa varhaisen tuen toteuttamista. Yhteistyökäytänteitä luodaan ja kehitetään opetus-, sosiaali- ja terveystoimen kanssa mm. palveluohjaajien tuki asiantuntijaryhmän kokoamisessa, yhteistyönä järjestetyt avustuspalvelut, yhteispalaverit ja koulutukset.

Tarkennettu kuvaus oppilas- ja opiskeluhoitosta on liitteenä 2.

Toimivaa:

- kolmiportainen tuki toteutuu käytännössä
- osa-aikaista erityisopetusta on saatavilla kaikilla kouluilla
- tukiovetusta on useimmiten riittävästi saatavilla
- peruskouluilla ja lukiolla on saatavilla kaikkia oppilashuollon palveluita
- jokaisella koululla toimii oppilashuoltoryhmä sekä jokaisessa kunnassa/kaupungissa opiskeluhoitokeskusryhmä

Kehitettävää:

- koulupsykologin palveluita on tarjolla liian vähän
- koululääkärin palveluiden saatavuuden kehittäminen edelleen
- koulukuraattorin palveluita on Raahessa liian vähän
- osa-aikaisen erityisopetuksen tuntimäärä on Raahessa liian vähäinen tuen tarpeeseen nähden
- yhteistyön lisääminen koulun ulkopuolisiin tahoihin

Aamu- ja iltapäivätoiminta

Perusopetuslain mukainen koululaisten aamu- ja iltapäivätoiminta on tarkoitettu Raahen seutukunnassa toimivien koulujen 1. ja 2. vuosiluokkien oppilaille sekä oppilaille, joilla on perusopetuslain mukainen päätös erityisestä tuesta. Siikajoella toimintaan osallistuvat myös esiopetuksessa olevat lapset. Toimintaa järjestetään klo 6.30-17.00 ja se on perheille maksullista palvelua. Toimintaa ei järjestetä koulujen loma-aikoina. Toimintaan haetaan sähköisen haun kautta kevätlukukauden aikana.

Koululaisten aamu- ja iltapäivätoiminnan hallinnointi ja kokonaisvastuu on opetustoimella ja toimintaa järjestetään sekä omana toimintana että ostopalveluna. Koulujen aamu- ja iltapäivätoimintaa hoitavat koulunkäynninohjaajat. Toimintaa organisoivat koulujen

rehtorit/koulunjohtajat ja opetustoimen alaisuudessa aamu- ja iltapäivätoiminnan koordinaattori.

Aamu- ja iltapäivätoiminnan tavoitteina ovat kodin ja koulun kasvatustyön tukeminen sekä hyvinvoinnin, tunne-elämän, sosiaalisen kehityksen ja eettisen kasvun tukeminen. Lisäksi tavoitteena on osallisuuden, yhdenvertaisuuden ja tasa-arvon edistäminen sekä sosiaalinen vahvistaminen.

Toimivaa:

- hyvä jatkumo koulupäivän päätteeksi, koska lasten koulupäivät ovat lyhyet ja toiminta järjestetään kouluilla
- monipuolisten koulutilojen tehokas käyttö

Kehitettävää:

- asianmukaisten, rauhallisten toimitilojen löytyminen, jossa voitaisiin huomioida pienten lasten joskus kohtuuttoman pitkä työpäivä
- ohjaajien koulutus - yksittäisen lapsen ohjaamisesta ryhmän ohjaamiseen
- toiminnan kehittäminen vapaaseen olemiseen
- osa koululaisista tarvitsisi valvontaa koulujen loma-ajoille

Nuorisotyö

Nuorisotoimi huolehtii nuorisolain toteuttamisesta ja vastaa nuorisotyön peruspalveluiden järjestämisestä, koordinoinnista ja kehittämisestä kunnissa. Palvelun tavoite on nuorisolain mukaisesti tukea nuorten kasvua ja itsenäistymistä, edistää nuorten aktiivista kansalaisuutta ja sosiaalista vahvistumista sekä parantaa nuorten kasvu- ja elinoloja.

Palvelut on tarkoitettu alle 29-vuotiaille kuntalaisille. Nuorisotoimen toiminnassa keskeisimpinä arvoja ovat henkinen, fyysinen ja sosiaalinen turvallisuus, yhteisöllisyys, osallisuus ja vapaaehtoisuus.

Nuorisotoimen toimintamuotoja ovat nuorisotilatoiminta, koulunuorisotyö, osallisuutta edistävien ryhmien toiminnan tukeminen, nuorisotiedotus, järjestöjen tukeminen, kulttuurinen ja liikunnallinen nuorisotyö, ehkäisevä- ja erityisnuorisotyö, etsivä nuorisotyö sekä työpajatoiminta. Lisäksi toimintamuotoina käytetään mm. nuorten ohjaus- ja palveluverkostoa, ipanaklubitoimintaa, joka on nuorten äitien vertaistoimintaa, sekä muita pienryhmätoimintoja moniammatillisesti ohjattuna.

Nuorisotyössä käydään Lapset puheeksi -keskusteluja nuoren tilanteen niin vaatiessa. Keskusteluista edetään neuvonpito-menetelmällä aina kun on tarvetta.

Satelliitti-toimintakokonaisuus

Etsivä nuorisotyö

Satelliitti-etsivän nuorisotyön tarkoituksena on auttaa ja tukea apua tarvitsevaa nuorta eri elämäntilanteissa. Etsivä nuorisotyö voi olla avuksi esimerkiksi jos opinnot keskeytyvät, nuori tarvitsee tukea asumiseen, toimeentuloon, arjen hallintaan tai terveyteen liittyvissä asioissa. Etsivä nuorisotyö on nuorelle vapaaehtoista ja ilmaista. Se on tarkoitettu 15-29 -vuotiaille nuorille.

Työpajatoiminta

Toiminta on tarkoitettu 17-28- vuotiaille työttömille nuorille. Nuoret ovat pajajakson aikana kuntouttavassa työtoiminnassa. Työpajalla pääset kokeilemaan laitoshuoltoa, nuorisokahvila Cupissa työskentelyä, pieniä remonttitoita sekä ompelua, kutomista jne. Voit myös osallistua ryhmävalmennukseen, jossa tutustutaan eri koulutusvaihtoehtoihin ja työpaikkoihin. Valmennuksen aikana kehitetään itsetuntemusta ja etsitään omia vahvuuksia ja voimavaroja. Nuorten työpajatoiminnassa voit myös toteuttaa omia ideoita esimerkiksi tekemällä seinämaalauksen tai suunnittelemalla ja toteuttamalla bänditapahtuman.

Raahen Ohjaamo

Ohjaamohankkeen toteuttajia ovat Raahen kaupungin lisäksi Raahen seudun hyvinvointikuntayhtymä ja Raahen koulutuskuntayhtymä.

Ohjaamo on kaikille alle 30-vuotiaille tarkoitettu paikka, jossa saa maksutonta apua ja tukea monenlaisiin asioihin opiskelusta ja työllistymisestä asumiseen ja kaikkeen näiden väliltä. Ohjaamoon olet tervetullut omana itsenäsi, tilanteessa kuin tilanteessa!

Toimivaa:

- nuorisotilatyö, liikunnallinen ja kulttuurinen nuorisotyö
- seutukunnallinen yhteistyö (esim. reissut, nuori kulttuuri- toiminta)
- tasavertaisen yhteistyön rakentuminen eri sidosryhmien kanssa

Kehitettävää:

- maahanmuuttajataustaisten nuorten kulttuurin huomioiminen palveluissa
- nuorisotyön vaikuttavuuden lisääminen lasten ja nuorten kasvu-, kehitys- ja elinympäristöjen rakentamisessa
- henkilö- ja toimintaresurssit

Tirlittanin perhetyö ja kotipalvelu

Tirlittanin perhepalveluihin kuuluvat lapsiperheiden kotipalvelu, sosiaalihuoltolain mukainen perhetyö, ekavauvaperhetyö, vauvaperheryhmätyö sekä palveluohjaus. Lisäksi perhepalveluista voidaan myöntää taloudellista tukea esimerkiksi lasten harrastus- ja tukiperhetoimintaan. Tirlittanin palveluissa on huomioitu sosiaalihuoltolain mukaiset velvoitteet.

Tirlittanin perhepalvelujen tarkoitus on tukea perheitä tarpeen mukaisesti ja oikea-aikaisesti sekä panostaa ennaltaehkäisevästi lapsiperheiden hyvinvointiin. Palvelutarpeenarvioinnilla pyritään siihen, että perheet ohjautuvat tarpeenmukaisesti oikean palvelun piiriin. Tavoitteena on, että perheet tulevat autetuiksi mahdollisimman varhaisessa vaiheessa ja löytävät omat voimavaransa arjessa selviytymiseen. Tirlittanin palveluissa käytetään yhtenä työmenetelmänä Lapset puheeksi -keskustelua tarpeen mukaan.

Lapsiperheiden kotipalvelu tukee ja auttaa lapsiperheitä tavanomaiseen arkielämään kuuluvien toimintojen sujumisessa, kun perheessä on erilaisista syistä johtuvaa avun tarvetta. Kotipalvelutyöntekijä voi olla apuna päivittäisissä kotiaskareissa ja lastenhoidossa. Kotipalvelulla ei kuitenkaan paikata varsinaisen päivähoiton tarvetta. Kotipalvelun tarpeesta voi olla yhteydessä lapsiperheiden palveluohjaukseen tai ottaa NettiRassin kautta yhteyttä perheohjaajaan.

Vauvaperheryhmä on tavoitteellinen ja ohjattu vertaisryhmä koko seutukunnan vauvaperheille. Ryhmässä tuetaan vanhempien ja vauvan välistä vuorovaikutusta sekä perheen omia voimavaroja. Toiminnan suunnittelussa otetaan huomioon vanhempien toiveita. Vanhemmat voivat itse hakeutua ryhmään olemalla yhteydessä perheohjaajaan tai perhetyöntekijään. Ryhmätoiminnasta tiedotetaan ekavauvaperhetyössä. Osa asiakkaista saa tiedon ryhmätoiminnasta Tirlittanin yhteistyökumppaneilta.

Ekavauvaperhetyötä tehdään yhteistyössä neuvoloiden kanssa. Neuvolan terveydenhoitajat esittelevät toiminnan tuleville vanhemmille. Kaikkiin ensimmäistä lastaan odottaviin perheisiin tehdään kotikäynti. Tarkoituksena on yhdessä perheiden kanssa valmistautua vauvan syntymään ja vauvan mukanaan tuomiin muutoksiin perheen arjessa. Perheille kerrotaan kotikäynnillä alueen lapsiperhepalveluista.

Perhetyö on tavoitteellista työskentelyä yhdessä perheen kanssa määriteltyjen tavoitteiden saavuttamiseksi. Perhetyötä toteutetaan pääasiassa perheen kotona ainakin toisen vanhemman läsnä ollessa. Tavoitteena on auttaa perheitä löytämään omat voimavaransa arjessa selviytymiseen ja tukea vanhempia arjen hallinnassa. Perhetyön asiakkuuteen ohjaututaan pääasiassa Tirlittanin yhteistyökumppaneiden järjestämien neuvonpitojen tai lapsiperheiden palveluohjauksen kautta.

Palveluohjauksessa perheille annetaan ohjeita ja neuvoja sekä kerrotaan, mitä palveluita kuntayhtymän alueella on tarjolla. Palveluohjaus on osa kaikkea Tirlittanin perhetyötä.

Toimivaa:

- monipuolinen palvelutarjonta
- perhekeskeinen lähestymistapa
- yksilölliset, asiakaslähtöiset palvelut, maksuton kotipalvelu
- Lapset puheeksi-menetelmä juurtunut osaksi Tirlittanissa tehtävää työtä

Kehitettävää:

- yhteistyön lisääminen ja kehittäminen yhteistyökumppaneiden kanssa
- vapaaehtoistyön lisääminen, perheiden verkostojen aktivoiminen perheen tueksi
- henkilöstön osaamisen lisääminen haastaviin ja monialaisiin asiakastilanteisiin liittyen (erityislapset, erityiset vanhemmat)

Perheneuvola

Perheneuvola tarjoaa lasten ja perheiden myönteistä kehitystä tukevaa perheneuvontaa, tutkimusta ja hoitoa. Tavoitteena on tarjota lapsen, nuoren ja perheen tarvitsema tuki joustavasti, nopeasti ja oikea-aikaisesti. Palvelu on tarkoitettu perheille, joissa on alle 18-vuotiaita lapsia. Perheneuvolaan ohjaututaan lapsiperheiden palveluohjauksen kautta. Palveluohjaajat kartoittavat perheen tuen tarvetta ja ohjaavat tarvittaessa perheneuvolaan.

Perheneuvolassa työskentelee kaksi moniammatillista tiimiä, joihin kuuluu perheterapeutteja, psykologeja, sosiaalityöntekijöitä, sairaanhoitajia, toimintaterapeutti ja perhetyöntekijä. Lisäksi käytettävissä on lasten ja nuorten psykiatrian erikoislääkärien työpanosta.

Perheneuvolatyöhön kuuluu muun muassa kasvatus- ja perheneuvontaa, lapsen /nuoren tutkimusta ja hoitoa, parisuhteiden ongelmien selvittelyä, perheasioiden sovittelua sekä verkostotyötä. Työskentely sisältää yksilö-, pari- ja perhetapaamisia. Lasten ja nuorten auttamiseen kuuluu aina työskentely myös vanhempien kanssa.

Toimivaa:

- perheneuvolan moniammatillinen henkilöstörakenne, osaamista on monialaisesti
- perheneuvolan henkilöstö työskentelee lasten ja nuorten kasvu- ja kehitysympäristöissä, yhdessä kasvu- ja kehitysympäristön toimijoiden kanssa
- perheneuvolan henkilöstön osaamista käytetään konsultaatio- ja koulutustarpeisiin
- paikallisesti voidaan järjestää monenlaisia kuntoutuspolkuja

Kehitettävää:

- yhteistyön rajapinnat oppilashuollon, terveysneuvonnan, perhetyön kanssa
- resurssien ja tarpeiden tasapaino

Lastensuojelutyö

Lastensuojelun palvelut on tarkoitettu lapsille ja perheille, jotka ovat lastensuojelullisen tuen tarpeessa. Työskentely alkaa asiakkaan omasta yhteydenotosta, sidosryhmän pyynnöstä/ilmoituksesta tai lastensuojeluilmoituksen kautta. Lastensuojelutyötä ohjaa lastensuojelulaki, jonka tärkeimpänä tavoitteena on lapsen edun toteutuminen. Lastensuojelun prosessit ovat jakautuneet kolmeen kokonaisuuteen: alkuarviointiin, avohuoltoon ja sijaishuoltoon. Lastensuojelutyössä tavoitteena on, että lapsi ja vanhemmat tulevat kuulluksi ja ovat osallisena koko prosessin ajan. Lastensuojelun sosiaalityössä on käytössä Lapset Puheeksi -toimintamalli.

Lastensuojelun alkuarviointi ottaa vastaan uudet lastensuojeluilmoitukset sekä tekee lastensuojelutarpeen selvitykset. Työskentelyn tavoitteena on, että lasta suojaavat tekijät vahvistuvat ja lapsen tarpeet ja kokonaistilanne tulevat asiakaskeskeisesti arvioitua. Lapsen ja perheen tilanne selvitetään kokonaisvaltaisesti yhteistyössä lähiverkoston ja monialaisen yhteistyöverkoston kanssa niin, että selvitykselle asetut tavoitteet toteutuvat. Tavoitteena on, että lastensuojelun alkuarviointista tulee itsessään lasta ja perhettä tukeva interventio. Prosessi vahvistaa lasta suojaavia tekijöitä ennaltaehkäisevien peruspalveluiden tukemana niin, että lastensuojelun tarve vähenee tai sitä ei enää ole.

Lastensuojelun avohuollossa työn tavoitteena on lapsen tarpeiden ja kokonaistilanteen näkyväksi tuleminen sekä lasta suojaavien tekijöiden vahvistuminen. Työtä tehdään tiiviisti yhteistyössä lähiverkoston ja monialaisen asiantuntijaryhmän kanssa. Prosessin tavoitteena on vahvistaa lasta suojaavia tekijöitä avohuollon tukitoimien ja peruspalveluiden tukemana niin, että lastensuojelun tarve vähenee tai sitä ei enää ole. Lastensuojelun avohuollon tukitoimina voidaan järjestää tukea lapsen ja perheen ongelmatilanteen selvittämiseen; taloudellista ja muuta tukea koulunkäynnissä, ammatin ja asunnon hankinnassa, työhön sijoittumisessa, harrastuksissa, läheisten ihmissuhteiden ylläpitämisessä sekä muiden henkilökohtaisten tarpeiden tyydyttämisessä; lapsen kuntoutumista tukevia hoito- ja terapiapalveluja; tehostettua perhetyötä; perhekuntoutusta sekä muita lasta ja perhettä tukevia palveluja ja tukitoimia. Lapsi- ja perhekohtaista lastensuojelua ovat myös kiireellinen sijoitus ja huostaanotto.

Lastensuojelun sijaishuollossa työskennellään huostaan otettujen lasten, heidän biologisten vanhempien ja sijaishuoltopaikan sekä yhteistyökumppaneiden kanssa. Sijaishuollon tarvetta arvioidaan säännöllisesti, perheen jälleen yhdistäminen toteutetaan riittävin ja tarvittavin tukitoimin aina kun siihen on edellytykset olemassa. Sijaishuoltoa toteuttavalle taholle mahdollistetaan sosiaalityön kautta riittävä ammatillinen tuki. Sijaishuollon aikana ja sijaishuollon ja jälkihuollon nivelvaiheissa huolehditaan riittävä tiedonsiirto seuraavalle vastuutaholle.

Toimivaa:

- palveluohjauksen ja alkuarvioinnin yhdessä tekemien ja työnjako
- yhteistyö perheiden kanssa
- alkuarvioinnin prosessiin kuuluva perhetyö
- neuvonpito työmenetelmänä

Kehitettävää:

- resurssien ja tarpeiden tasapaino
- osaamisen ja työvälineiden kehittäminen

Lastensuojelun tehostettu perhetyö

Tehostettu perhetyö on lastensuojelun avohuollon tukimuoto. Työskentely on tiiviistä, tavoitteiden mukaista työskentelyä yhdessä perheen kanssa. Perhetyöntekijä antaa tukea, vinkkejä ja käytännön ohjausta vanhemmuuden ja arjen haasteisiin. Tehostetun perhetyön asiakasperheiden haasteet voivat olla hyvin moninaisia ja perheiden tuen tarpeista johtuen viranomaisverkostot laajoja. Haasteet voivat liittyä esimerkiksi perheenjäsenten erityistarpeisiin, sosiaalisten verkostojen luomiseen, lasten hoitoon ja kasvatukseen tai koulunkäyntiin, päihteisiin, talouteen tai muuhun arjenhallintaan. Tehostetun perhetyön tavoitteena on aikaansaada yhdessä perheen ja lastensuojelun sosiaalityöntekijän kanssa määritelty muutos arjen sujumiseksi. Tarkoitus on auttaa perheitä aktivoimaan omat voimavaransa ja löytämään suojaavat tekijät lapsen hyvälle kasvulle ja kehitykselle. Toiminta tapahtuu pääsääntöisesti perheen kotona ainakin toisen vanhemman läsnä ollessa. Tehostettuun perhetyöhön ohjaututaan lastensuojelun sosiaalityöntekijän kautta ja siihen sitoudutaan pitkäkestoisesti (3kk - 2 v.). Alussa työskentelylle tehdään konkreettiset tavoitteet, joiden toteutumista seurataan säännöllisesti 3-6 kk välein.

Toimivaa:

- Lapset puheeksi -toimintamalli käytössä
- lastensuojelun perhetyötä kyetään räätälöimään perheiden yksilöllisten tarpeiden mukaan

Kehitettävää:

- työmuotojen monipuolistaminen ja kehittäminen sekä mallintaminen rytmittämään työtä sekä työn vaikuttavuuden lisääminen
- yhteistyömuotojen ja nivelvaiheiden kehittäminen yhdessä nuorisotyön ja koulujen sosiaalityön kanssa

Sosiaalipäivystys

Sosiaalipäivystyksellä vastataan välittömiin ja kiireellisiin sosiaali- ja terveyspalvelujen tarpeisiin erilaisissa elämän kriisi- ja hätätilanteissa.

Sosiaalipäivystykseen ohjautuvat mm. äkilliset ja välittömät lastensuojelutilanteet, nuorten kriisitilanteet sekä perheväkivaltatilanteet. Myös työikäisten ja iäkkäiden palvelutarve arvioidaan sosiaalipäivystyksessä päivystysluonteisesti tilanteen niin vaatiessa. Onnettomuustilanteissa sosiaalipäivystys kutsutaan paikalle akuutin kriisiavun järjestämiseksi.

Sosiaalipäivystys järjestetään ympärivuorokautisesti kiireellisen ja välttämättömän avun turvaamiseksi. Palveluun saa yhteyden soittamalla hätänumeroon 112. Hätäkeskuspäivystäjä arvioi tilanteen ja välittää tehtävän sosiaalipäivystäjälle.

Sosiaalipäivystystä toteutettaessa toimitaan yhteistyössä terveydenhuollon päivystyksen, pelastustoimen, poliisin, hätäkeskuksen ja tarpeen mukaan muiden toimijoiden kanssa.

Sosiaalipäivystystä toteutetaan yhteistyössä Kalajoen SoTe-yhteistoiminta-alueen kanssa.

Lastenvalvoja

Lastenvalvojan työ on tarkoitettu vanhemmille isyyden tunnustamisen vastaanottamisessa sekä erotilanteissa lasten huoltoon, tapaamisiin, elatukseen sekä yleiseen neuvontaan liittyen. Lastenvalvojan vastaanotolle voi varata ajan suoraan puhelimitse puhelinajalla, sähköpostitse tai NettiRassin kautta.

Lastenvalvojan työn tavoitteena on, että vanhemmuuteen ja eroon liittyvissä tilanteissa lapsen etu toteutuu. Työtehtäviin kuuluu ohjata, tukea ja auttaa vanhempia vanhemmuuteen liittyvissä asioissa, isyyden tunnustamisen vastaanottaminen, lasten huolto- ja tapaamis- sekä elatussopimusten laatiminen yhdessä asiakkaiden kanssa sekä heidän avustaminen ja ohjaaminen asiassaan tarvittaessa joko asiantuntija-avusteiseen huoltoriitasovitteluun tai oikeudelliseen prosessiin.

Toimivaa:

- perheille järjestetään neuvotteluja heidän asiassaan tarpeita vastaava määrä kohtuullisessa ajassa
- työparityöskentely eri tahojen kanssa on mahdollista haastavissa asioissa
- oikeusprosessiin etenevien asioiden määrä on suhteellisen pieni toimivan lastenvalvojatyöskentelyn ja asiantuntija-avusteisen huoltoriitasovittelun vuoksi

Kehitettävää:

- työvälineet, nettisivujen asiakasohjauksellinen luonne

Aikuissosiaalityö ja toimeentuloturva

Aikuissosiaalityö tarjoaa yksinasuville ja perheille sosiaalityön palveluita. Aikuissosiaalityössä tehdään suunnitelmallista, tavoitteellista, pitkäjänteistä ja moniammatillista työtä. Tavoitteena on taloudellisen ja/tai sosiaalisen tuen ja palvelun tarpeessa olevien asiakkaiden kokonaisvaltaisen kuntoutumisen ja elämäntilanteen edistäminen. Keskeisessä osassa toimeentulotuen lisäksi ovat työllisyyttä edistävät palvelut (kuntouttava työtoiminta, TYP -toiminta) sekä maahanmuuttajien kotoutumispalvelut.

Aikuissosiaalityön palvelut ovat lähipalveluita. Raahen sosiaalipalvelukeskuksessa sekä Vihannin ja Siikajoen kunnanvirastossa työskentelevät aikuissosiaalityön sosiaalityöntekijät/sosiaaliohjaajat sekä asiakassihteerit. Pyhäjoen asiakkaat asioivat pääasiassa Raahen sosiaalipalvelukeskuksessa, mutta tarvittaessa tavataan asiakkaita myös Pyhäjoella virasto-olosuhteissa tai asiakkaiden kotona.

Aikuissosiaalityötä kehitetään koko ajan myös ennaltaehkäisevän lastensuojelutyön suuntaan. Lapset puheeksi -toimintamallin avulla pyritään kartoittamaan lapsiperheiden tuen ja avun tarpeita jo varhaisessa vaiheessa, vahvistamaan perheiden vahvuuksia ja ottamalla puheeksi myös vaikeita arkielämän teemoja. Täydentävää ja ennaltaehkäisevää toimeentulotukea suunnataan yhä vahvemmin mm. lasten harrastustoiminnan tukemiseen.

Toimivaa:

- täydentävää ja ennaltaehkäisevää toimeentulotukea suunnataan lasten harrastustoiminnan tukemiseen
- työhönvalmennus, yhteistyöverkostot, yhteistyö Ohjaamo-hankkeen kanssa
- kaikki uudet asiakkaat tavataan henkilökohtaisesti

Kehitettävää:

- sosiaalinen kuntoutus ja paljon palveluita käyttävien asiakkaiden palveluprosessi

Vammaispalvelut

Vammaispalvelut järjestävät vammaispalvelu- ja erityishuoltolain mukaiset palvelut pitkäaikaissairaille, vammaisille ja kehitysvammaisille asiakkaille.

Vammaispalvelulain mukaisia palveluja myönnetään vammaiselle henkilölle tilanteissa, joissa hän ei voi saada tarvitsemiaan palveluja muun lain nojalla. Palvelut ovat tarkoitettu henkilölle, jolla on pitkäaikaisia vammasta tai sairaudesta johtuvia erityisiä vaikeuksia selviytyä jokapäiväisen elämän toiminnoista. Vammaisuus määritellään jokaisen haettavan palvelun kohdalla erikseen; vammaisuus syntyy vamman aiheuttamien yksilöllisten rajoitusten ja ympäristöolosuhteiden yhteissummasta. Vammaispalveluna myönnetään muun muassa kuljetuspalvelua, asunnon muutostöitä ja asuntoon tarvittavia välineitä ja laitteita, palveluasumista sekä henkilökohtaista apua.

Kehitysvammaisten palveluja voi saada henkilö, jonka kehitys tai henkinen toiminta on estynyt tai häiriintynyt synnynnäisen tai kehitysiässä saadun sairauden, vian tai vamman vuoksi. Palvelut toteutetaan erityishuoltolain nojalla, mikäli hän ei muiden ns. normaalipalvelujen tai muun lain nojalla voi saada tarvitsemiaan palveluja. Näitä yleisiä palveluja ovat esimerkiksi päivähoito, perusopetus, asuminen, vanhustenhuolto, sosiaalityö, omaishoidon tuki, terveydenhuolto, tutkimus ja kuntoutus. Erityishuoltolain nojalla järjestetään muun muassa palveluohjausta, päivä- ja työtoimintaa, palveluasumista ja kuntoutustutkimuksia.

Palvelun piiriin pääsee ottamalla yhteyttä vammaispalveluohjaajaan tai viranomaisten kuten neuvolan, koulun, päivähoiton ohjaamana. Vammaispalveluissa käytetään Lapset puheeksi -keskusteluja ja -neuvonpitoja työmenetelmänä.

Toimivaa:

- moniammatillinen yhteistyö toteutuu lastensuojelun, perhetyön, varhaiskasvatuksen ja koulujen kanssa
- peruspalvelut toimivat hyvin

Kehitettävää:

- erityislapsiperheiden perhetyön kehittäminen
- tilapäishoidon kehittäminen tukemaan vanhempien jaksamista

Puhe- ja toimintaterapia

Puheterapia

Puheterapian tavoitteena on saada asiakkaalle mahdollisimman hyvä toiminta- ja kommunikaatiokyky jokapäiväiseen elämään. Yhteistyö asiakkaan lähiympäristön ja muiden ammattihenkilöiden kanssa on erittäin tärkeää (verkostot, eri kehittämisyöryhmissä ammattialan asiantuntijana toimiminen). Kielen, puheen, kommunikaation ja äänen häiriöt, lukemis- ja kirjoittamishäiriöt, nielemiseen ja syömiseen, suun motorisiin toimintahäiriöihin sekä suulakihalkioihin liittyvät ongelmat kuuluvat puheterapian ammattilaiselle. Puheterapeutit osallistuvat moniammatilliseen kehittämistyöhön mm. oppimisvaikeuksien ennaltaehkäisyssä. Puheterapia on lääkinällistä kuntoutusta, ennaltaehkäisevää ja korjaavaa työtä. Puheterapiapalvelut ovat asiakkaalle maksuttomia.

Toimintaterapia

Lasten toimintaterapian tavoitteena on lapsen kokonaiskehityksen tukeminen, jotta lapsi kehittyy ja pystyy rajoituksistaan huolimatta saavuttamaan tasoaan vastaavia taitoja ja valmiuksia. Yhteistyö asiakkaan lähiympäristön ja muiden ammattihenkilöiden kanssa on tärkeää sekä konsultaatiotyö ja erilaisiin kehittämisyöryhmiin osallistuminen oman asiantuntijuutensa näkökulmasta. Toimintaterapia on ennaltaehkäisevää ja korjaavaa työtä. Toimintaterapiaan ohjautuu lapsia, joilla on tavallisesti vaikeuksia: kädentaidoissa (hienomotoriikka), silmän ja käden yhteistyössä (visuomotoriikka), näönvaraisessa hahmottamisessa (visuaalinen hahmottaminen), omatoimisuus ja / tai leikkitaidoissa, keskittymisessä ja / tai oman toiminnan ohjauksen taidoissa, sosiaalisissa- ja tunnetaidoissa, aistisäätelyssä. Palvelut ovat asiakkaalle maksuttomia.

Puhe- ja toimintaterapiapalveluiden tavoitteena on tuottaa laadukkaat ja kattavat terapiapalvelut koko kuntayhtymän alueella. Terveiden ja hyvinvoinnin näkökulma on osana jokaista palveluprosessia. Keskeisiä toimintaa ohjaavia tavoitteita ovat turvallinen ja terveellinen kasvu- ja elinympäristö, oikea-aikaiset laadukkaat palvelut ja varhainen puuttuminen. Tavoitteena on vastata asiakkaiden palvelutarpeisiin laadukkaasti hoitotakuun edellyttämällä tasolla. Omahoitoa ja itsenäistä selviytymistä tuetaan.

Työn painopiste on ennaltaehkäisevässä työssä. Monialainen tiimityöskentely asiakkaiden ja lähiympäristön henkilöiden kanssa korostuu oman erityisasiantuntijuuden ohella lasten hyvinvoinnin edistämisessä.

Toimivaa:

- monialainen verkosto- ja yhteistyö toimivat pääasiassa erinomaisesti
- kehittämishankkeita työstetään monialaisesti ja innovatiivisesti
- asiakaslähtöistä omahoitoa ja itsenäistä selviytymistä tukevia tavoitteita päivitetään säännöllisesti
- pääpaino on ennaltaehkäisevässä työssä ja syrjäytymisen ehkäisyssä

Kehitettävää:

- palvelujen piiriin on vaikeuksia päästä oikea-aikaisesti ja palveluita saada riittävästi, hoitotakuu ei toteudu, jonot terapiaoihin 6kk - 1 vuosi,
- yhteistyömuotojen ja kehityksen tukeminen, kuntoutumista edistävien keinojen/ tietojen/ taitojen kehittäminen, päivittäminen, arviointi ja seuranta edellyttävät jatkuvaa kouluttautumista

Aikuisten mielenterveys- ja päihdepalvelut

Mielenterveysyksikköön Raahan hyvinvointikuntayhtymässä kuuluvat mielenterveystoimisto, sivupisteiden mielenterveysneuvolat, psykiatrinen osasto sekä asumisen tuen yksikkö Kotirappu. Päihdeyksikköön kuuluvat A-klinikka sekä korvaushoitopoliklinikka. Yksiköiden tehtäviä ovat mielenterveyden häiriöiden sekä riippuvuusongelmien arviointi, hoito ja kuntoutus, arjen tukeminen sekä terveyden ja hyvinvoinnin edistäminen.

Mielenterveyspalvelujen piiriin pääsee 18 -vuotta täyttänyt asiakas. Alle 18-vuotiaat ohjautuvat perheneuvolan lasten ja nuorten psykiatrisen tiimin palveluiden piiriin. Raahessa aikuisten mielenterveyspalveluihin pääsee läheteellä ja myös ilman lähetettä oman yhteydenoton perusteella, etäpisteissä osa asiakkaista tulee palveluihin myös ilman lähetettä. Tavoitteena olisi että tulevaisuudessa osa mielenterveyspalveluista toimisi ns. matalan kynnyksen periaatteella. A-klinikalle ei tarvitse lähetettä. Siellä voi asioida myös alle 18-vuotias sekä päihdeasiakkaan omainen. A-klinikan erityisnuorisotyöntekijä tapaa nuoria myös muissa kuin päihteisiin liittyvissä asioissa.

Yhteistyötä lasten, nuorten sekä perheiden asioissa tehdään laajasti muiden toimijoiden kanssa asiakaskohtaisesti. Tavoitteena mielenterveys- ja päihdetyössä on hoitaa asiakkaat avohoitopainotteisesti ja hyödyntää ensisijaisesti omia palveluita. Toimiva lapsi- ja perhe -mallin mukaiset lapset puheeksi keskustelu sekä neuvonpito on otettu käyttöön myös mielenterveys- ja päihdepalveluissa.

Toimivaa:

- vakituinen, motivoitunut ja ammattitaitoinen henkilöstö
- henkilöstön kehittäminen yksikön tavoitteiden mukaisesti (mm. diagnostiikkakoulutus, traumojen vakauttamiskoulutus, CRT, käypähoitosuosituksen hyödyntäminen, neuropsykiatria)
- monipuoliset palvelut (avohoito, osastohoito, asumisen tuki, psykososiaalinen kuntoutus)
- ennaltaehkäisevä työ (terveyden edistäminen, Lapset puheeksi, kriisien hoitaminen ja jälkipuintityö)
- vakituisen sosiaaliohjaajan työpanos palveluissa

Kehitettävää:

- avohoidon kehittäminen edelleen (mm. DKT käynnistäminen ja juurruttaminen)
- Moniammatillisen verkostotyön kehittäminen
- jälkipuintiryhmän koko ja haavoittuvuus

Harrastus- ja vapaa-ajan toiminta, kolmas sektori

Vapaa-ajan ja harrastusten merkitys lasten ja nuorten hyvinvoinnille on merkittävä. On tärkeää, että lapsi ja nuori voi saada omaa kasvua ja kehitystä tukevaa ohjausta ja mielekästä tekemistä vapaa-aikanaan, joka on yksi merkittävä kehitysympäristö.

Kunnat järjestävät monipuolisesti liikuntapalveluita lapsille ja nuorille sekä vastaavat liikuntapaikkojen ylläpidosta. Koulut ja niiden piha-alueet toimivat lähiliikuntapaikkoina. Yhdistykset, seurat ja kuntien liikuntatoimet järjestävät harrasteryhmien toimintaa ja liikuntatapahtumia.

Raahen seutukunnan alueella toimii musiikkiopisto, kansalaisopistoja ja erilaisia yksityisiä palveluntarjoajia järjestäen alueelle kulttuuriharrastusmahdollisuuksia. Yksi merkittävä kulttuuripalvelujen tuottaja on kirjasto. Alueella on runsaasti kirjastoja ja niitä käytetään ahkerasti. Kirjastot tarjoavat monipuoliset aineisto- sekä verkkopalvelut.

Seurakunnat ovat aktiivisia toimijoita Raahen seutukunnan alueella ja järjestävät eri ikäryhmille suunnattuja toimintamuotoja. Seurakunnat merkittävinä kolmannen sektorin toimijoina tarjoavat lapsille, nuorille ja perheille hyvinvointia edistäviä ja tukevia palveluita. Myös Raahen seurakunnassa on otettu käyttöön Lapset puheeksi -työmenetelmä.

Seutukunnassa toimii huomattava määrä nuoriso-, liikunta-, kansalais- ja kulttuurijärjestöjä, jotka järjestävät ohjattua toimintaa lapsille, nuorille ja perheille. Retkiä, matkoja ja leiritoimintaa järjestetään sekä itsenäisesti että kuntien, seurakuntien ja yhdistysten yhteistyönä. Useat seurat ja yhdistykset toimivat yli kuntarajojen.

Seutukunnan valtuustokausittaisessa hyvinvointikertomuksessa on asetettu tavoitteeksi, että kaikille alueen lapsille ja nuorille mahdollistetaan osallistuminen harrastustoimintaan. Harrastustoiminnan tukeminen on alueen työntekijöiden tehtävänä ja yhteisenä ymmärryksenä.

Raahen seutukunnassa on suunnitteilla kuntayhtymän ja kolmannen sektorin väliselle rajapinnalle erilaisia yhteistyömuotoja, joiden tarkoituksena on lisätä vapaaehtoistyön koordinoimista perheiden auttamiseksi.

Kolmannen sektorin toimijat ovat hyvässä yhteistyössä kunnan lapsiperhepalveluiden järjestäjien kanssa, kehittäneet alueen lapsiperheiden tarpeisiin erilaisia toimintamuotoja esimerkiksi lapsiparkkitoimintaa. Lapsiparkkitoiminta mahdollistaa alueen lapsiperheille iltapäiväaikaista, maksutonta lastenhoitoapua ja se toimii Kuntayhtymän lapsiperhepalveluiden, kaupungin opetus- ja varhaiskasvatuspalveluiden, MLL:n, lapsirikas-hankkeen sekä 4H-kerhotoiminnan yhteistyönä.

Toimivaa:

- monipuolinen harrastustarjonta
- alueella on herätty huomaamaan lasten ja nuorten harrastustoiminnan merkitys hyvinvoinnille
- kunnat ovat tehneet päätöksen, että jokaiselle lapselle mahdollistetaan yksi harrastus
- kolmannen sektorin toimijoiden ja kunnan kehittämistyö: esim. lapsiparkkitoiminta

Kehitettävää:

- harrastemahdollisuuksia eri kylillä asuville
- järjestötoiminnan ja vapaaehtoistyön koordinoimista

6. Tavoitteet ja toimenpiteet

Tähän pyrimme

Lasten, nuorten ja perheiden hyvinvointi lisääntyy

- ❖ tuetaan perheiden arjen sujumista
- ❖ perheille tarjotaan varhaisessa vaiheessa sitä tukea, mitä he tarvitsevat
- ❖ tuetaan lapsia ja nuoria heidän kasvu- ja kehitysympäristöissään yhdessä lapsen luonnollisen verkoston kanssa

Tavoitteet ja toimenpiteet

Edellä kuvatuilla lasten ja nuorten hyvinvointia tukevilla palveluilla halutaan saavuttaa seuraavat tavoitteet:

Taulukko 3

Tavoite	Toimenpiteet ja vastuutaho	Resurssit	Arviointimittarit
Ylisukupolvisten ongelmien katkaiseminen	Lapset puheeksi – toimintamalli kattavasti kaikkien käyttöön - koulutus, rakenteet, johtaminen vastuutahoina kuntien sivistystoimet ja hyvinvointikuntayhtymä Asiakaskyselyt, esim. Lapset puheeksi-keskustelujen yhteyteen	Kuntien ja hyvinvointikuntayhtymän henkilöstö, TLP-johtoryhmä	Käytyjen Lapset puheeksi - keskustelujen ja neuvonpitojen kattavuus ja määrä Perheiden tyytyväisyys
	Voimaannu vanhempana – toiminnan suunnittelu ja käynnistäminen, vastuutahoina neuvola ja varhaiskasvatus	Kuntien ja hyvinvointikuntayhtymän henkilöstö, LAPE-koordinaattori, TLP-johtoryhmä	Vanhempien osallistumisaktiivisuus Perheiden kokemus vanhemmuuden tuen toteutumisesta
	Nuorille koulutusta, töitä ja arjenhallinnan taitoja, vastuutahoina	Kuntien ja hyvinvointikuntayhtymän	Koulutuksen ulkopuolelle jääneiden 17-24-vuotiaiden määrä Alle 30-

	kunnat, koulutuskuntayhtymä ja hyvinvointikuntayhtymä	henkilöstö, nuorisotyö, Ohjaamo-hanke	vuotiaiden työttömien ja toimeentulotukiasiakkaiden määrät
Jokaiselle lapselle mielekästä tekemistä, sellaista mistä hän syttyy	Harrastustoiminta ja nuorisotyö osaksi koulujen toimintaa ja puitteiden tarjoaminen eri toimijoiden yhteistyönä – kunta- ja koulukohtainen suunnitelma ja sen käynnistäminen, vastuutahoina kuntien sivistystoimet, hyvinvointikuntayhtymä	Kuntien ja hyvinvointikuntayhtymän henkilöstö, TLP-johtoryhmä	Kerho- ja harrastustoimintaan osallistuvien määrä Kouluterveyskyselyssä niiden nuorten määrä, joilla ei ole yhtään läheistä ystävää
Hyvinvointia vahvistava sisältöä perheiden arkeen ja yhteisöllisyyden lisääminen	Hyvien käytäntöjen edelleen kehittäminen: perhekahvilat, vauvaperheryhmät, lapsiparkki, perhekeskustyyppinen toiminta, vapaaehtoistoiminta, kesätoiminta koululaisille, NeuvoRassi, lapsiperheiden verkkosivusto	Kuntien ja hyvinvointikuntayhtymän henkilöstö, järjestöt, Lapsirikas-hanke, seurakunta	Toteutunut toiminta, toimintaan osallistuneiden kokemus toiminnasta
Hyvinvoiva kasvuyhteisö	Koulukohtaiset suunnitelmat arjen kehittämiseen, vastuutahoina kuntien sivistystoimen ja koulujen johto	Kuntien sivistystoimen henkilökunta, vanhempainyhdistykset	Lasten, vanhempien ja koulun henkilökunnan kokemus
Ruokakasvatus ja kouluruokailu	Kouluruokailu koulupäivän keskiöön tukemaan kokonaisvaltaista lasten hyvinvointia, kunta- ja koulukohtainen suunnitelma ja sen käynnistäminen vastuutahoina kuntien sivistystoimet ja ruokapalvelut	Kuntien sivistystoimen ja ruokapalveluiden henkilökunta, kodit	Ruokailuun liittyvät mittarit kouluterveyskyselyssä Lasten, vanhempien ja koulun henkilökunnan kokemus

7. Seuranta ja arviointi

TLP- työn johtoryhmä koordinoi ja seuraa suunnitelman toteuttamista.

Lapsi- ja perhepalveluiden tulosaluejohtaja sekä kuntien sivistysjohtajat ovat vastuussa suunnitelman toteuttamisesta ja päivittämisestä.

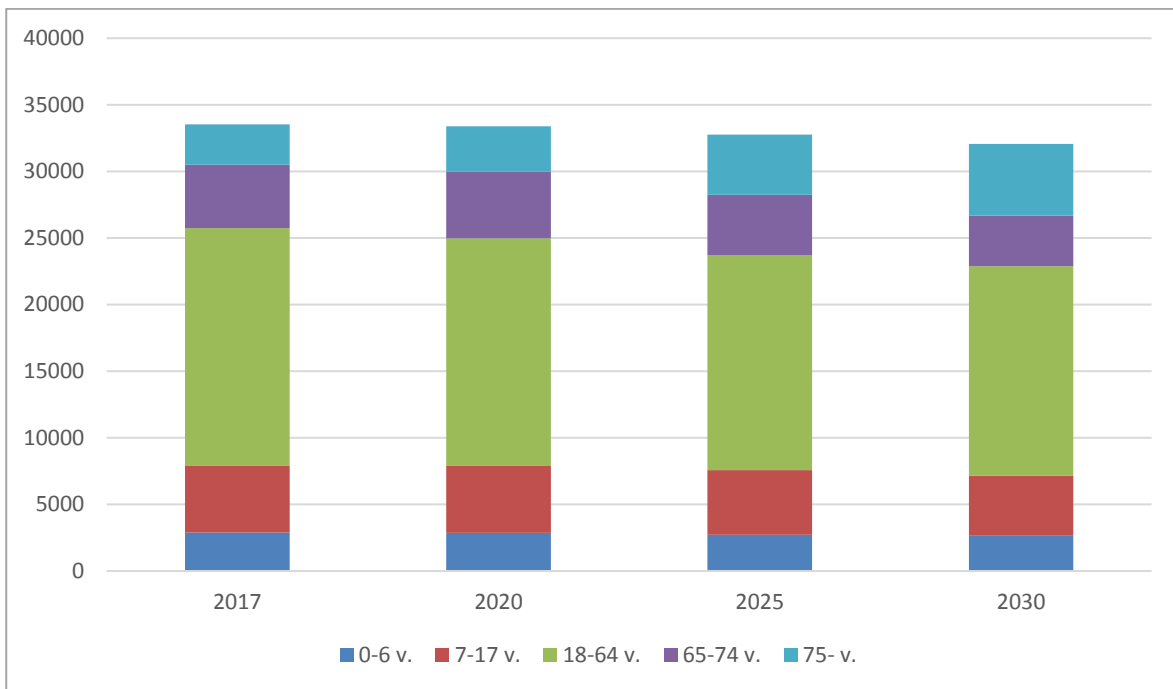
Lähteet

SOTKANet. Tilasto- ja indikaattoripankki. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. www.sotkanet.fi

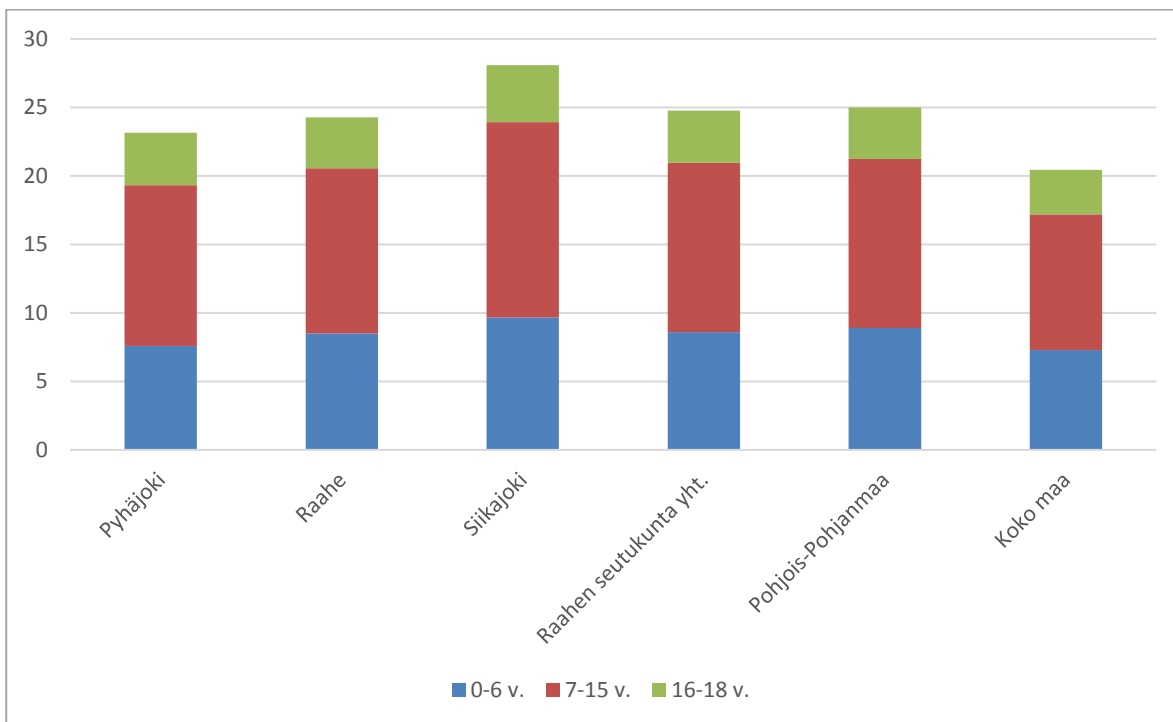
Tilastokeskus. Tilastotietokanta StatFin.
<http://www.tilastokeskus.fi/tup/tilastotietokannat/index.html>

Työ- ja elinkeinoministeriö (2019) Työllisyystilanne Raahen seutukunnan alueella 31.1.2019.

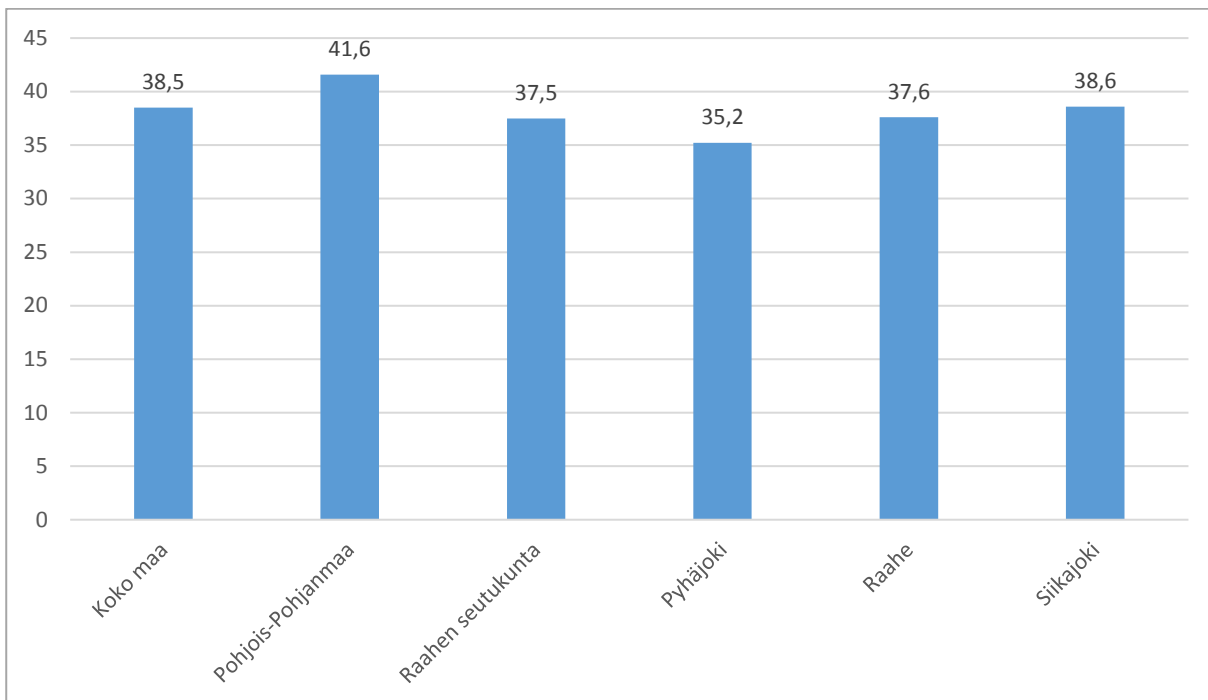
LIITE 1

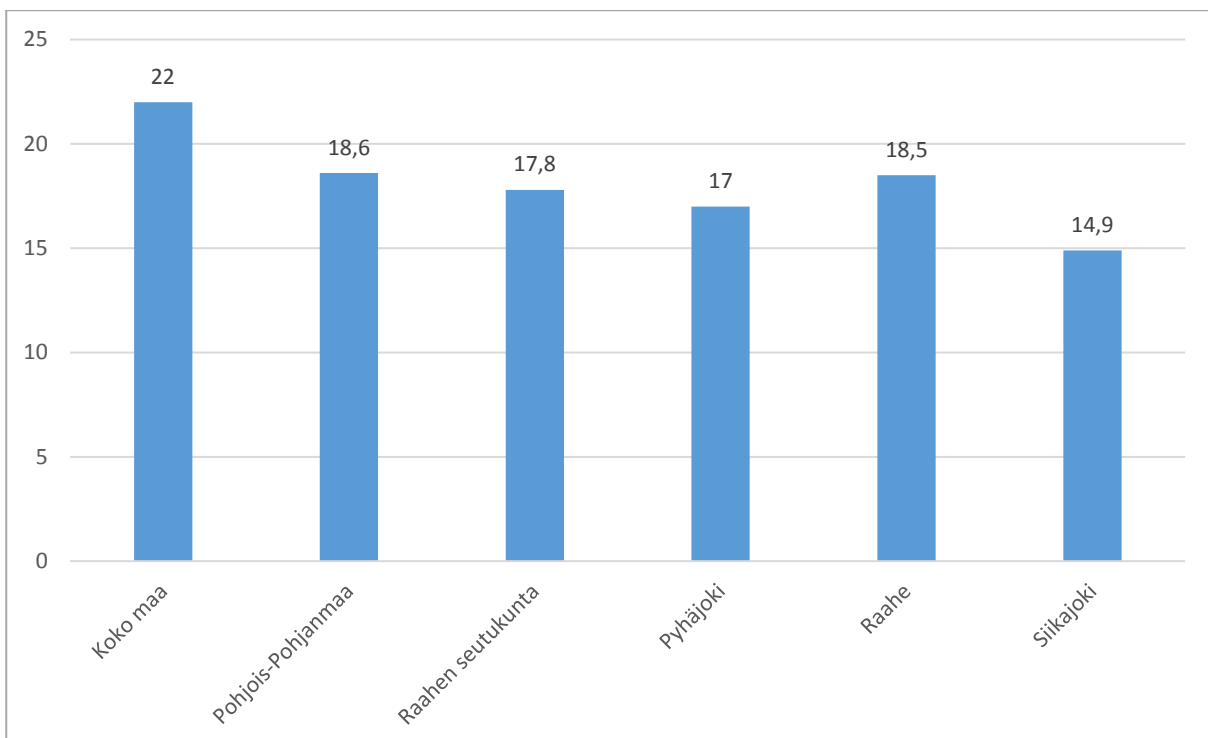
Väestö 2017 ja väestöennuste 2020-2030 ikäryhmittäin Raahen seutukunnassa

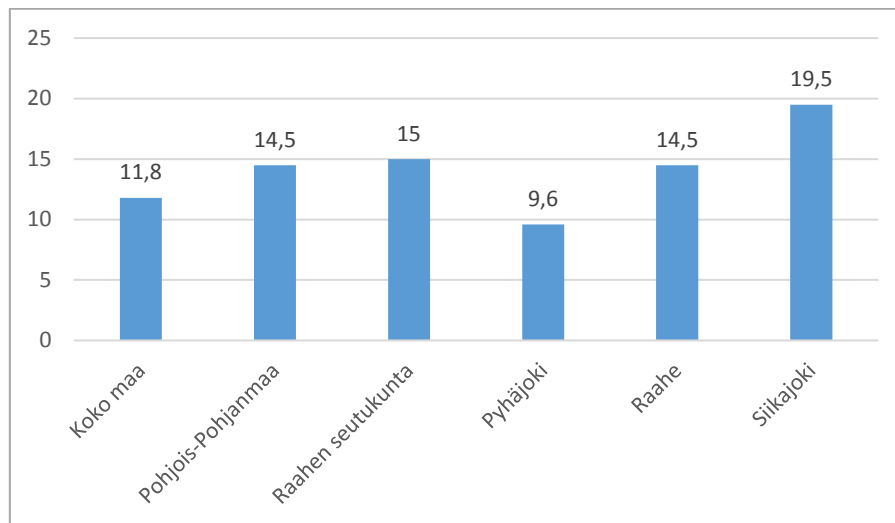
0-18-vuotiaiden osuus väestöstä (%) ikäryhmittäin 2017

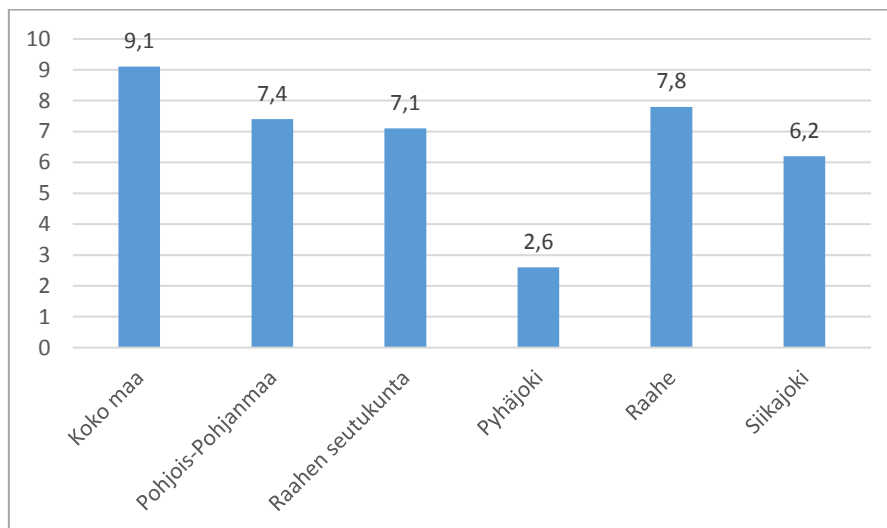
Lapsiperheitä, % perheistä 2017

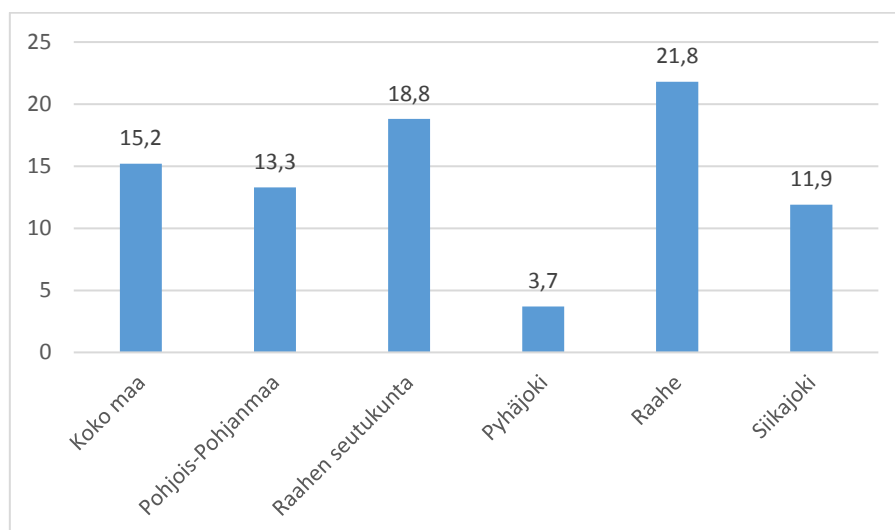
Yhden vanhemman perheet, % lapsiperheistä 2017

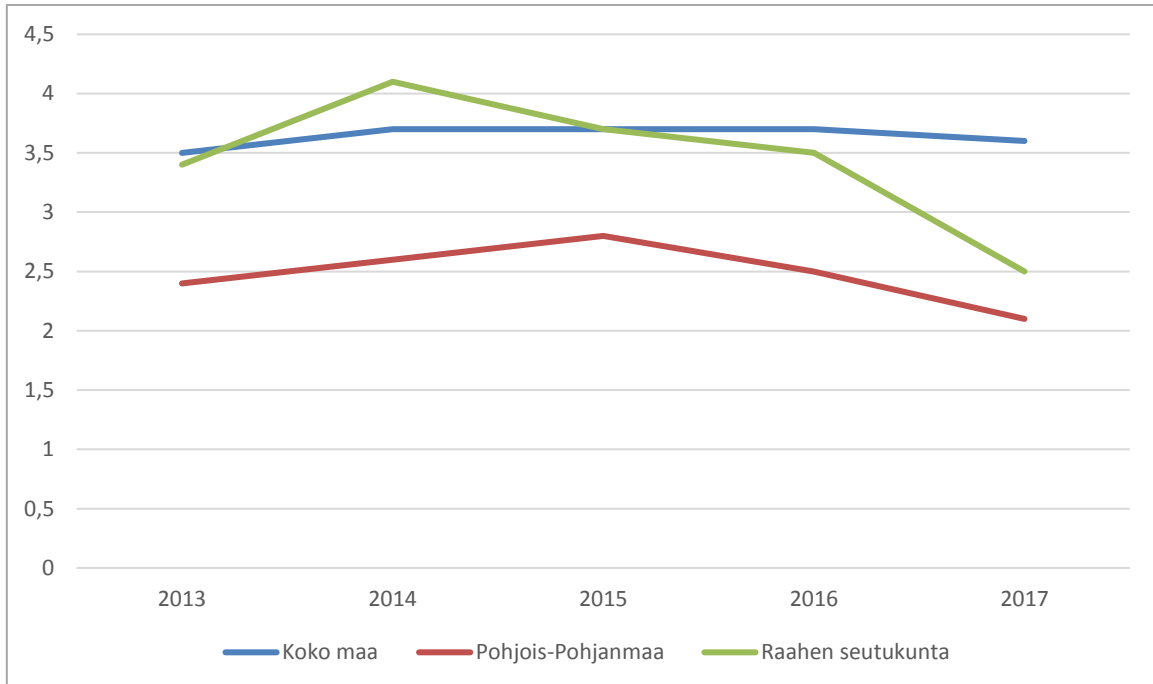
Lasten pienituloisuusaste 2017 (kuinka suuri osa alle 18-vuotiaista kuuluu pienituloisiin kotitalouksiin)

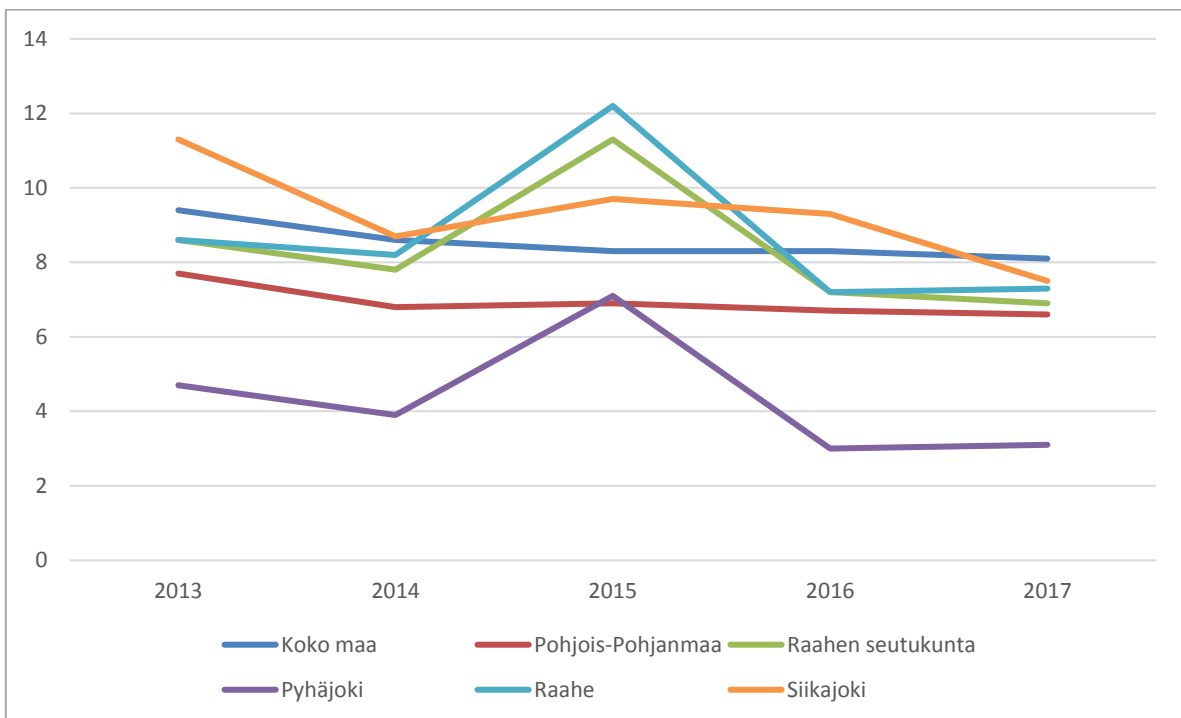
Toimeentulotukea saaneet lapsiperheet, % lapsiperheistä 2016

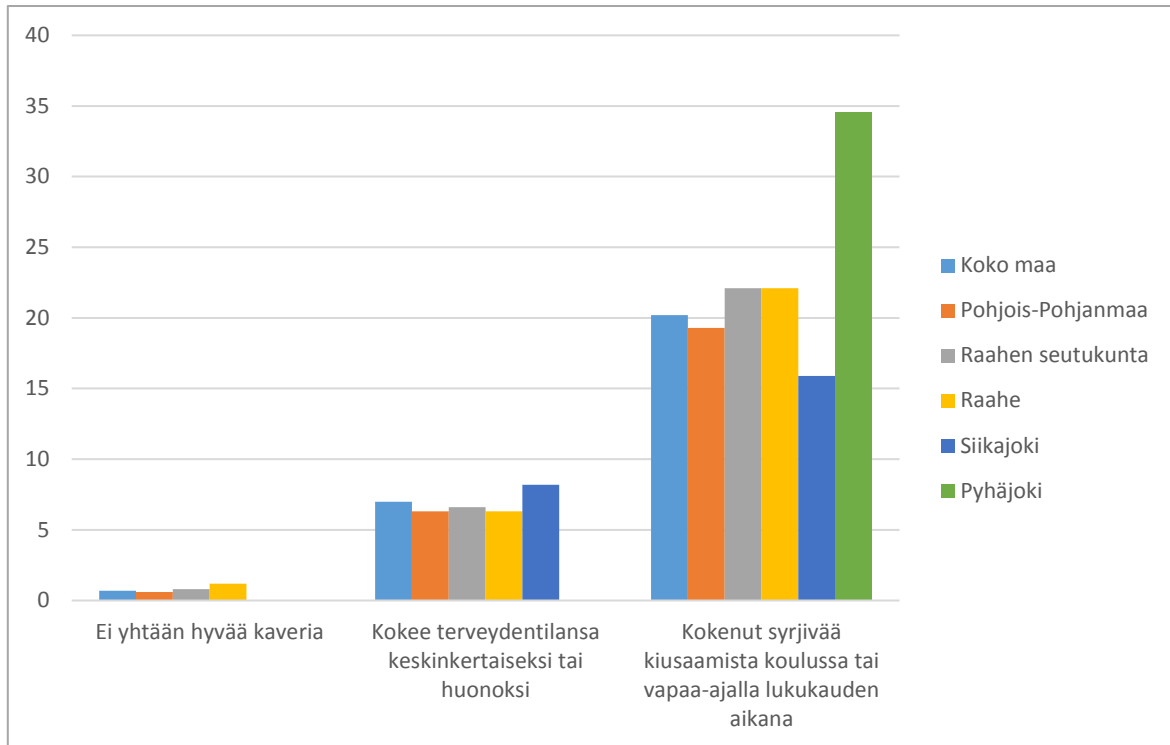
Toimeentulotukea saaneet 18 - 24 -vuotiaat % vastaavanikäisestä väestöstä 2016

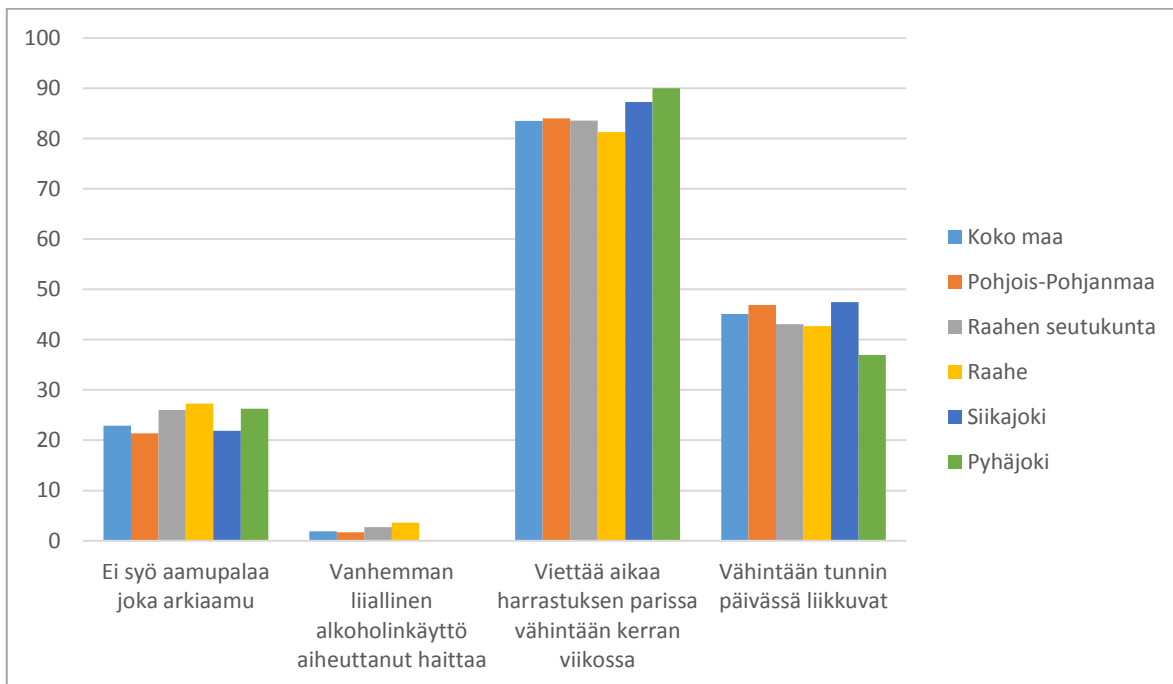
Toimeentulotukea pitkäaikaisesti saaneet 18 - 24-vuotiaat, % vastaavanikäisestä väestöstä 2013-2017

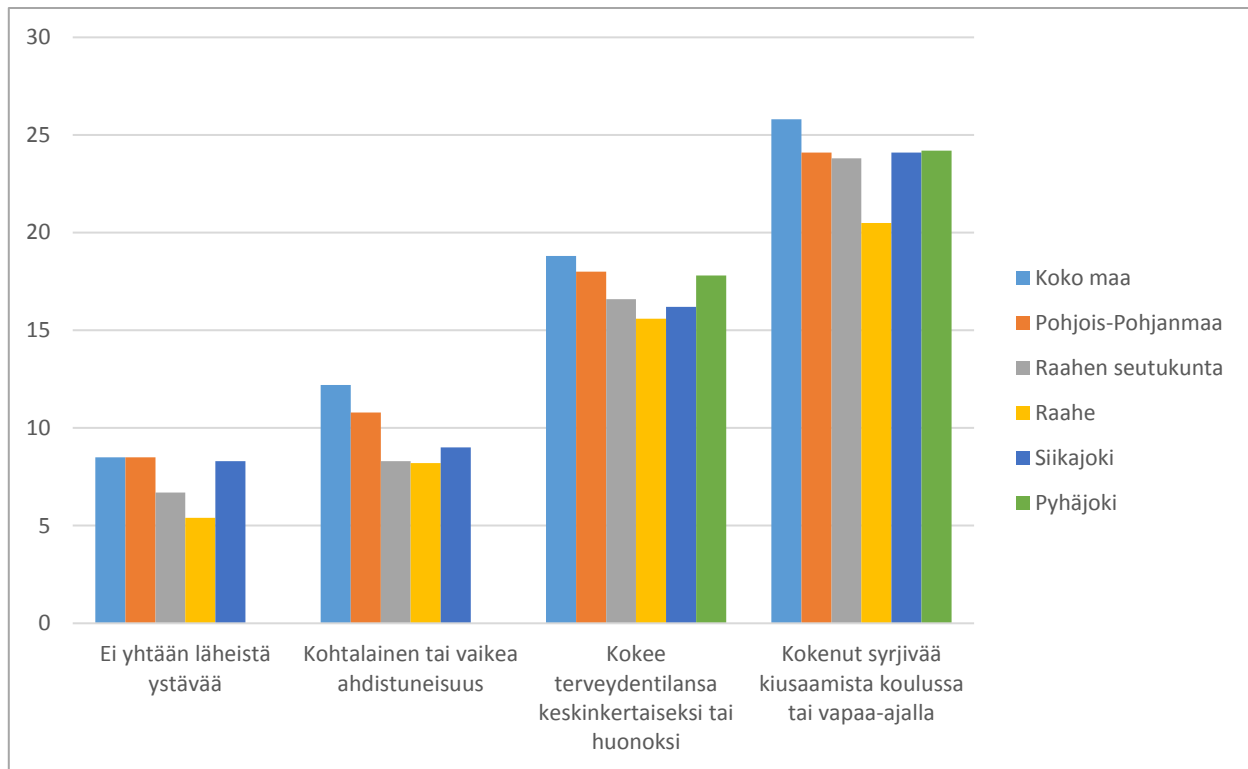
Koulutuksen ulkopuolelle jääneet 17 - 24-vuotiaat, % vastaavan ikäisestä väestöstä 2013- 2017

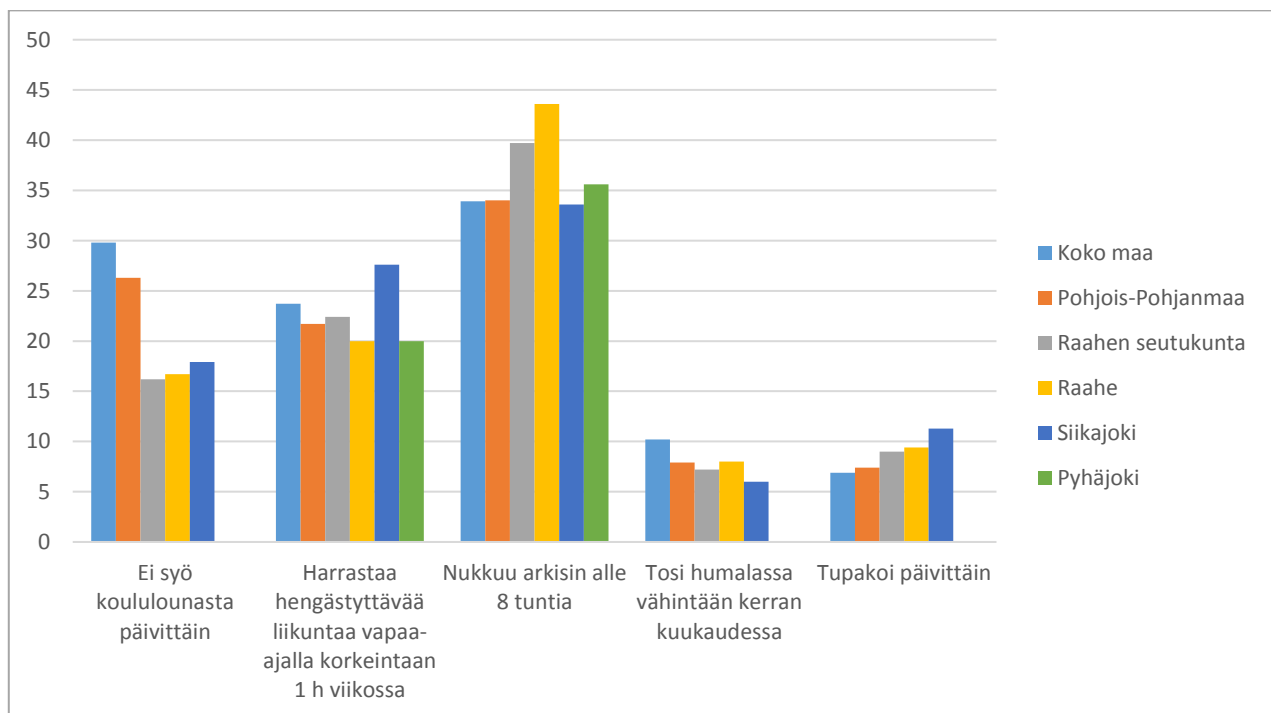
Kouluterveyskyselyn tuloksia 2017, % 4. ja 5. luokan oppilaista

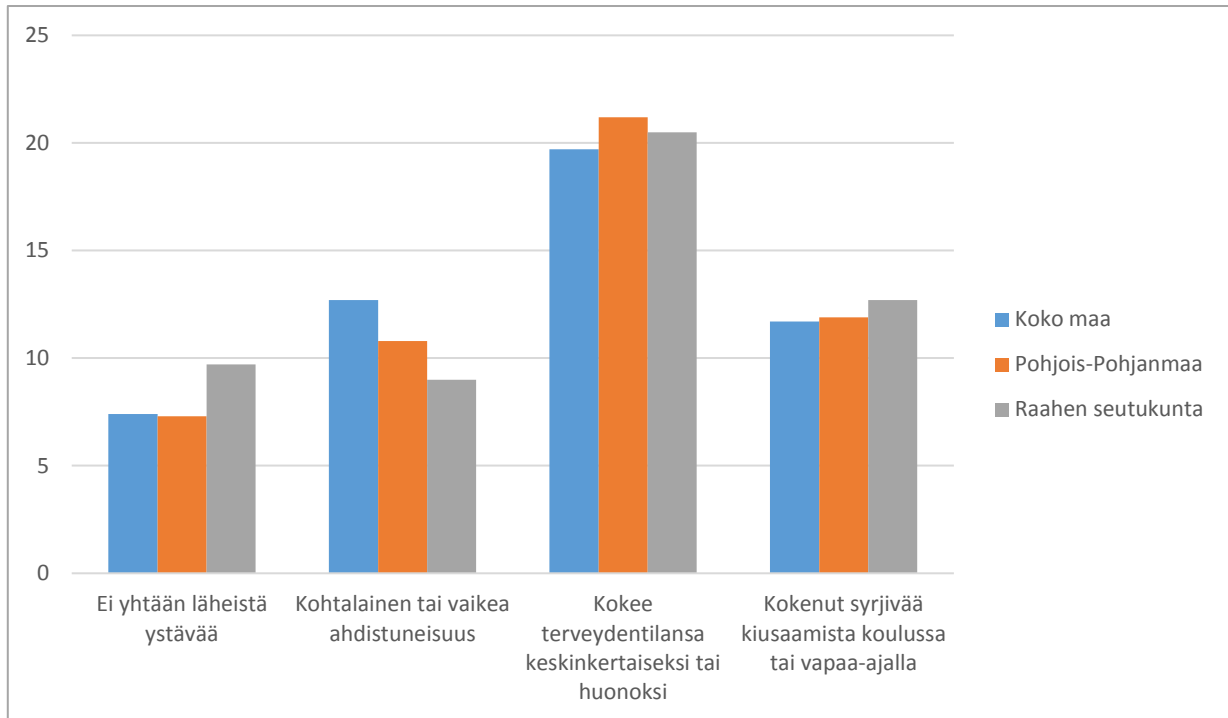
Kouluterveyskyselyn tuloksia 2017, % 4. ja 5. luokan oppilaista

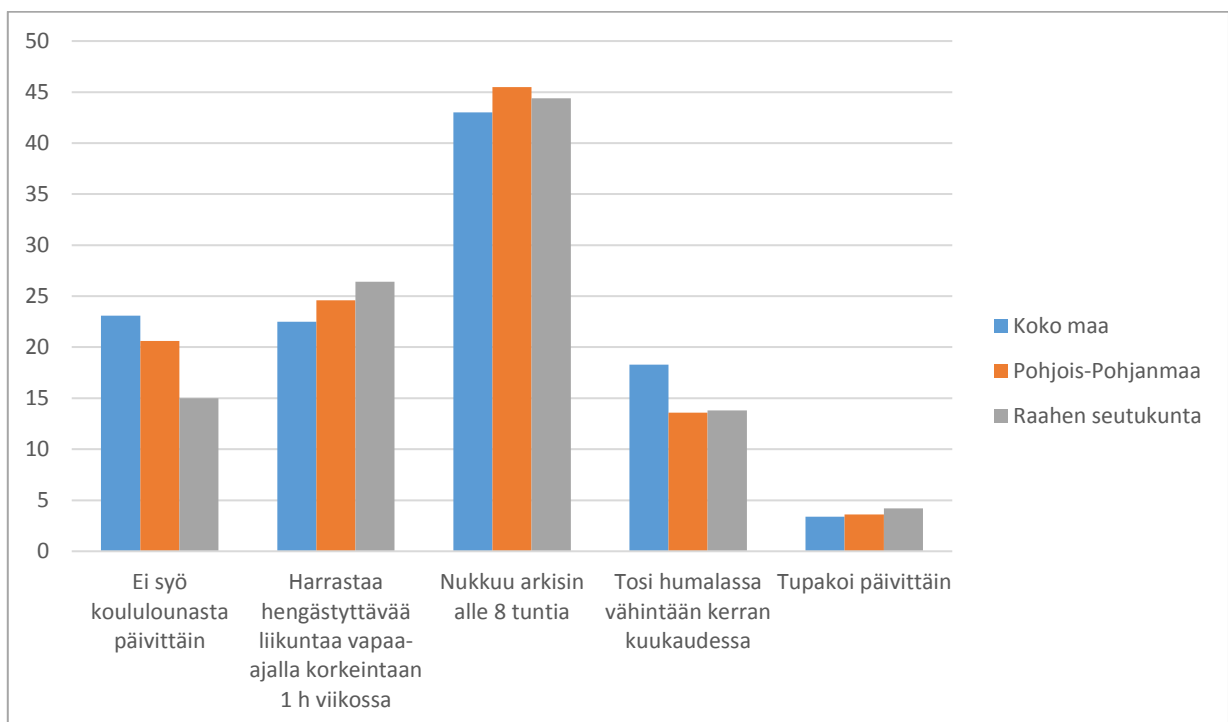
Kouluterveyskyselyn tuloksia 2017, % 8. ja 9. luokan oppilaista

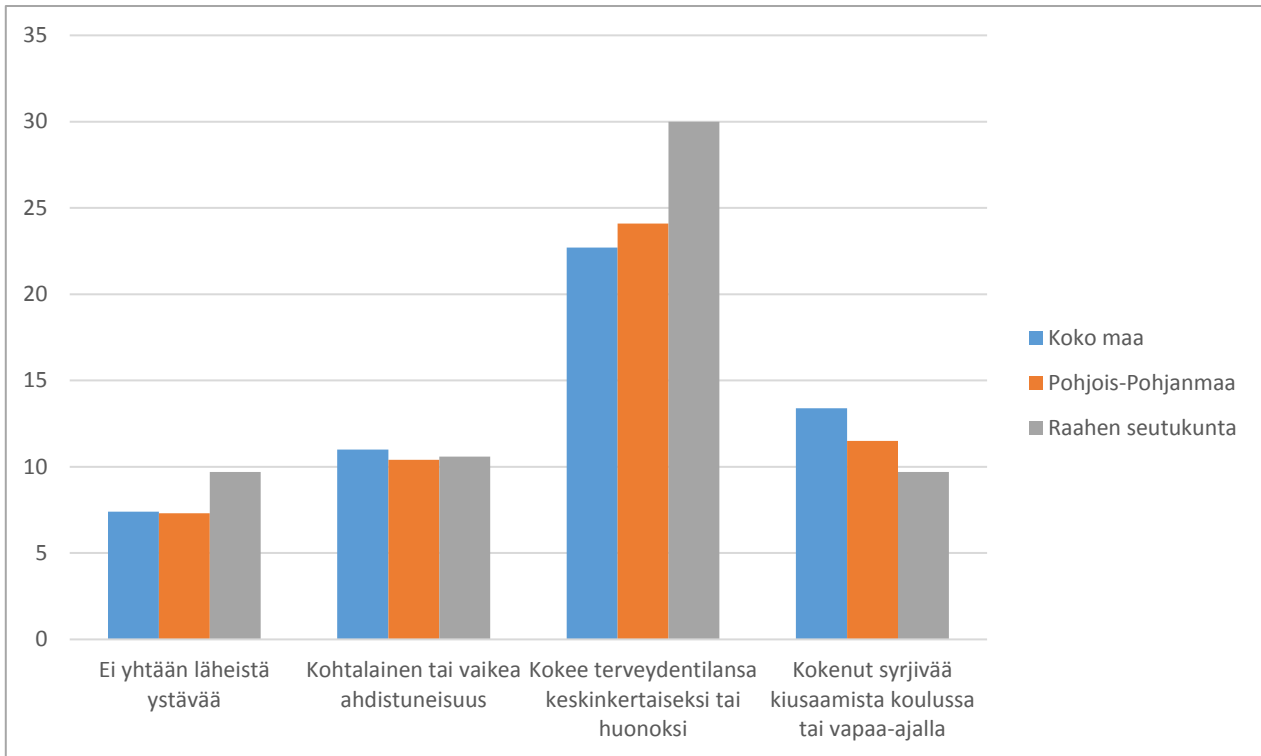
Kouluterveyskyselyn tuloksia 2017, % 8. ja 9. luokan oppilaista

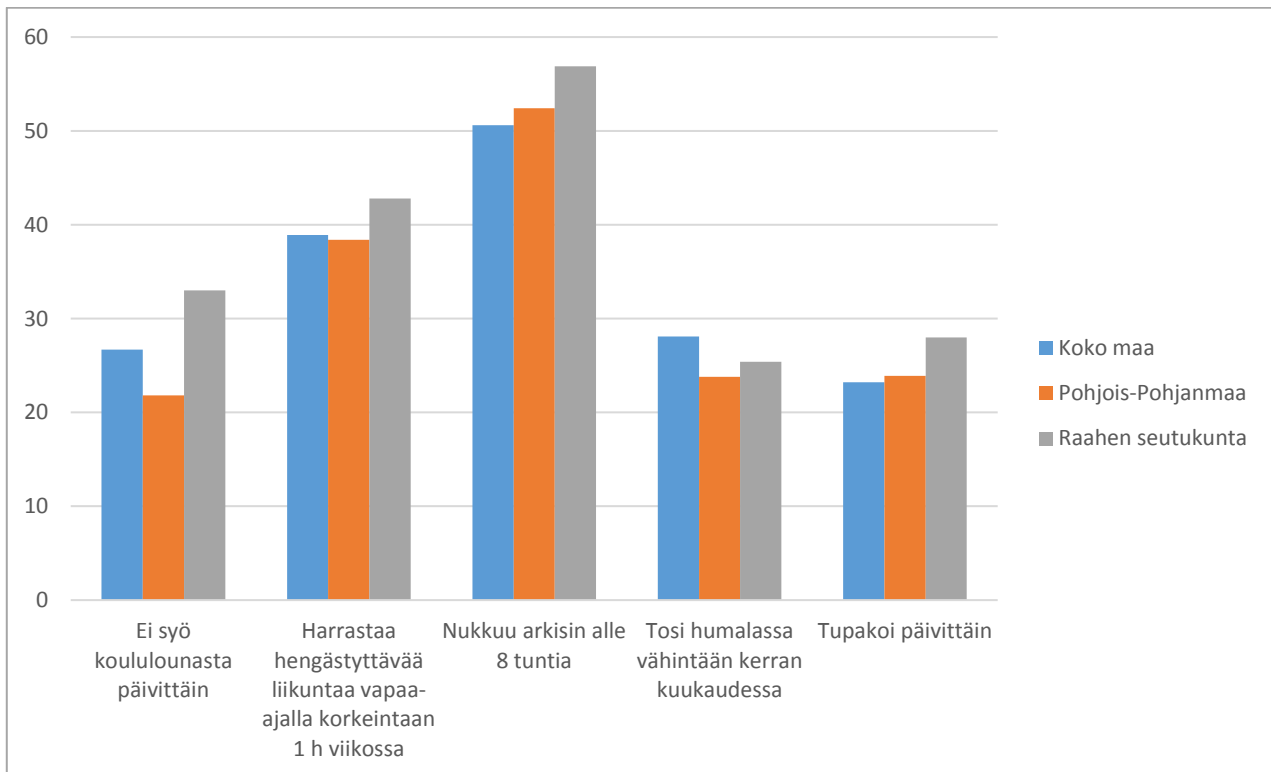
Kouluterveyskyselyn tuloksia 2017, % lukion 1. ja 2. vuoden opiskelijoista

Kouluterveyskyselyn tuloksia 2017, % lukion 1. ja 2. vuoden opiskelijoista

Kouluterveyskyselyn tuloksia 2017, % ammatillisen oppilaitoksen 1. ja 2. vuoden opiskelijoista

Kouluterveyskyselyn tuloksia 2017, % ammatillisen oppilaitoksen 1. ja 2. vuoden opiskelijoista

LIITE 2

Tarkennettu kuvaus opiskeluhollosta

Opetukseen osallistuvalla on oikeus saada riittävää kasvun ja oppimisen tukea heti tuen tarpeen ilmetessä.

Opetuksen järjestäjän tulee huolehtia, että oppilaan oikeus tukeen voi toteutua käytännössä. Tuen tarpeen varhaiseksi havaitsemiseksi oppilaiden tarpeita tulee arvioida jatkuvasti ja aloittaa tuen antaminen riittävän varhain. Tämä ehkäisee ongelmien syvenemistä ja pitkäaikaisvaikutuksia. Tuen tarpeen arvioinnissa voidaan hyödyntää oppilaalle tehtyjen terveystarkastusten ja mahdollisten muiden arviointien tuloksia. Tuen oikea-aikaisuus sekä tuen oikea taso ja muoto ovat ratkaisevia oppimisen ja kehityksen turvaamiseksi. Oppilaan saaman tuen tulee olla joustavaa, pitkäjänteisesti suunniteltua ja tuen tarpeen mukaan muuttuvaa. Tukimuotoja käytetään sekä yksittäin että yhdessä toisiaan täydentävinä. Tukea annetaan niin kauan ja sen tasoisena kuin se on tarpeellista. Tämän vuoksi tiedonsiirto koulunkäynnin nivelvaiheissa on tärkeää ja siinä noudatetaan yhteisesti sovittuja käytänteitä.

Oppilaalla on oikeus saada maksutta sellainen opiskeluholto, jota opetukseen osallistuminen edellyttää. Opiskeluhollolla tarkoitetaan oppilaan hyvän oppimisen, hyvän psyykkisen ja fyysisen terveyden sekä sosiaalisen hyvinvoinnin edistämistä ja ylläpitämistä sekä niiden edellytyksiä lisäävää toimintaa kouluyhteisössä. Opiskeluholtoa toteutetaan ensisijaisesti ennaltaehkäisevänä ja koko kouluyhteisöä tukevana yhteisöllisenä oppilashuoltona. Tämän lisäksi oppilailla on lakisääteinen oikeus yksilökohtaiseen opiskeluholtoon. Monialainen yhteistyö on opiskeluhollossa keskeistä. Opiskeluholtotyötä ohjaavat luottamuksellisuus, kunnioittava suhtautuminen oppilaaseen ja huoltajaan sekä heidän osallisuutensa tukeminen.

Opiskeluhollossa kehitetään, seurataan ja arvioidaan koko kouluyhteisön, yksittäisten luokkien ja ryhmien hyvinvointia sekä huolehditaan siitä, että oppilaan yksilölliset kasvuun ja kehitykseen sekä terveyteen liittyvät tarpeet otetaan huomioon koulun arjessa. Opiskeluhollossa pyritään kasvun ja oppimisen esteiden, oppimisvaikeuksien sekä muiden ongelmien ehkäisemiseen, tunnistamiseen, lieventämiseen ja poistamiseen mahdollisimman varhain. Erityistä huomiota tulee kiinnittää oppilaiden mielenterveyden turvaamiseen. Ehkäisevä lastensuojelu ja terveyden edistämiseen kuuluvat vuosittaiset terveystarkastukset ja tarpeenmukainen terveysneuvonta vahvistavat ongelmien ennaltaehkäisyä, niiden varhaista tunnistamista ja tuen järjestämistä. Kouluterveydenhuollon laajojen terveystarkastusten suunnittelussa ja toteuttamisessa tarvitaan oppilashuollon monialaista yhteistyötä. Opiskeluholton tehtävänä on seurata jokaisen oppilaan kokonaisvaltaista hyvinvointia ja tarvittaessa tukea oppilasta ja puuttua hyvinvoinnissa tapahtuviin muutoksiin yhteistyössä huoltajan kanssa.

Opiskeluholton toteuttaminen paikallisesti

- jokaisessa oppilaitoksessa ja päiväkodissa toteutetaan yhteisöllistä oppilashuoltoa koko henkilökunnan toimesta sekä yhteistyössä oppilaiden ja huoltajien kanssa
- kaikille opiskelijoille ja oppilaille on tarjolla koulupsykologin, koulukuraattorin, vastaavan koulukuraattorin, kouluterveydenhoitajan ja lääkärin palveluita resurssien puitteissa. Lisäksi käytössä on myös Raahen perheneuvolan psykologipalvelut, sosiaalityöntekijöiden ja erikoissairaanhoidon palvelut
- yksikkökohtainen oppilashuoltoryhmä vastaa yksikön oppilashuollon suunnittelusta, kehittämisestä, toteuttamisesta ja arvioinnista. Se koostuu oppilashuollon toimijoista sekä opettajista ja sitä johtaa rehtori tai koulun/päiväkodinjohtaja. Oppilashuoltoryhmä voi tarvittaessa kuulla asiantuntijoita esim. koululääkäreitä tai poliisia ja oppilaskunnan edustajia. Ryhmän keskeinen tehtävä on yhteisön

hyvinvoinnin ja turvallisuuden edistäminen sekä muun yhteisöllisen oppilashuollon toteuttaminen ja kehittäminen

- yksittäisen oppilaan tai oppilasryhmän tuen tarpeen selvittämiseksi ja oppilashuollon palvelujen järjestämiseksi kootaan asiantuntijaryhmä (neuvonpito). Ryhmän kokoa se opetushenkilöstön tai oppilashuollon palveluiden edustaja, jolle asia työtehtävien perusteella kuuluu. Ryhmän monialainen kokoonpano perustuu tapauskohtaiseen harkintaan ja käsiteltävään asiaan. Ryhmä nimeää keskuudestaan vastuuhenkilön. Asiantuntijoiden nimeäminen ryhmän jäseniksi ja muiden yhteistyötahojen tai oppilaiden läheisten osallistuminen ryhmän työskentelyyn edellyttää oppilaan tai huoltajan suostumusta. Asiantuntijaryhmän kokous voidaan pitää neuvonpidon menetelmällä ja tarpeelliset tiedot kirjataan oppilas/opiskeluhoitokertomukseen Oppilas- ja opiskelijahuoltolain mukaisesti
- kouluilla, oppilaitoksissa ja päiväkodeilla tehdään oppilas/opiskeluhoitosuunnitelma, jonka mukaisesti toteutetaan oppilashuoltoa. Suunnitelmassa on kuvattu yhteiset käytänteet, joita noudatetaan kaikissa yksiköissä samalla tavoin. Lisäksi suunnitelmassa on yksikkökohtaiset osiot, jotka jokaisen yksikön oppilas/opiskeluhoitoryhmä täydentää lukuvuoden alussa
- yhteistyökäytänteitä luodaan ja kehitetään opetus-, sosiaali- ja terveystoimen kanssa mm. palveluohjaajien tuki asiantuntijaryhmän kokoamisessa, yhteistyönä järjestetyt avustuspalvelut, yhteispalaverit- ja koulutukset

Opiskeluhoollon seuranta ja laadunarviointi

Jokaisen lukuvuoden lopussa yksikkökohtainen oppilas/opiskeluhoitoryhmä arvioi oman oppilas/opiskeluhoitosuunnitelmansa toteutumista, resurssien riittävyyttä, opiskeluhoollon toiminnan vaikuttavuutta ja kehittämiskohteita vastaamalla kyselyyn. Opiskeluhoollon asiantuntijaryhmä laatii kyselyistä tiivistelmän, joka toimitetaan opiskeluhoollon ohjausryhmälle nähtäväksi.

Opiskeluhoollon ohjausryhmä arvioi opiskeluhoollon palveluiden riittävyyttä ja opiskeluhoollon toiminnan toteutumista.

Yksikkökohtaiset opiskeluhoitosuunnitelmat toimitetaan opiskeluhoollon ohjausryhmälle nähtäviksi neljän vuoden välein (aina vuoden kuluttua Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelman päivittämisestä).

Opiskeluhoollon ja avustajapalveluiden tarve

Koulukuraattorien, koulupsykologien ja kouluterveydenhoitajien määrä tulisi olla riittävän suuri, jotta heidän työaikansa riittäisi myös yhteisöllisessä opiskeluhoollon toimimiseen. Nykyisillä resursseilla tämä ei toteudu, vaan heidän työaikansa kuluu lähes kokonaan yksilökohtaiseen opiskeluhooltoon. Myös Siikajoella erityisesti koulupsykologin palveluita tarvittaisiin enemmän: viisi kuudesta peruskoulusta sekä lukio ilmoittavat koulupsykologin palveluiden olevan riittämättömät. Koulukuraattorin palveluita toivottaisiin enemmän yhdelle koululle, kouluterveydenhoitajan palveluita yhdelle koululle ja lukiolle sekä koululääkärin palveluita kahdelle koululle. Pyhäjoella koulukuraattorin ja kouluterveydenhuollon palveluita on tarjolla kaikille oppilaille. Koulupsykologin palvelut ovat käytössä yhtenä päivänä viikossa.

Avustajapalveluita on mahdollista saada kouluille vuosittaisen tarpeen mukaisesti, jonka koulujen rehtorit määrittelevät. Koulunkäynninohjaajien resurssoinnissa tulisi huomioida oppilaiden tuen tarpeen lisäksi koulujen aamu- ja iltapäivätoiminnan järjestäminen. Siikajoella avustajaresurssit ovat jakautuneet epätasaisesti koulujen välillä ja tähän pyritään löytämään ratkaisu.

Tuki- ja erityisopetus sekä niiden tarve perusopetuksessa

Oppimisen ja koulunkäynnin tukea annetaan perusopetuksessa kolmiportaisen tuen mallin mukaisesti. Tuki jaetaan yleiseen, tehostettuun ja erityiseen tukeen. Oppilaalle järjestetään aina hänen tarvitsemansa tasoista tukea ja hän voi siirtyä tuen tasoilla joustavasti vahvempaan tai kevyempään tukeen. Tuen järjestäminen ei vaadi lääketieteellisiä lausuntoja.

Kaikilla tuen portailla oppilaalla, jolla on vaikeuksia oppimisessaan tai koulunkäynnissään, on oikeus saada osa-aikaista erityisopetusta muun opetuksen ohessa. Osa-aikaisen erityisopetuksen tavoitteet ja sisällöt nivelletään oppilaan saamaan muuhun opetukseen. Opetuksen järjestäjän tulee huolehtia, että osa-aikaista erityisopetusta varten on tarvittavaa ja riittävää erityispedagogista osaamista. Osa-aikaista erityisopetusta antaa erityisopettaja, mutta opetus suunnitellaan ja oppilaan oppimista arvioidaan opettajien yhteistyönä. Jokaisella koululla on mahdollisuus saada laaja-alaisen erityisopettajan tukea oppilaille sekä konsultoivaa tukea luokan/aineenopettajille.

Erityisopetus on erityisen tuen keskeinen pedagoginen osa-alue ja sen tehtävänä on tukea oppilaan oppimista. Erityisopetus järjestetään oppilaan etu ja opetuksen järjestämisedellytykset huomioon ottaen muun opetuksen yhteydessä tai osittain tai kokonaan erityisluokalla tai muussa soveltuvassa paikassa. Oppilaan opetus järjestetään lähikoulussa yleisopetuksen ryhmässä niin kauan kuin se on oppilaan edun mukaista. Siirto erityisryhmiin ja muihin pienryhmiin harkitaan tapauskohtaisesti siten, että otetaan huomioon tukea tarvitsevan oppilaan tarpeet ja opetuksellinen kokonaistilanne. Erityisluokkia on Raahessa Antinkankaan koululla, Pattasten koululla, Lampinsaaren koululla, Vihannin yläkoululla, Saloisten koululla ja Merikadun koululla. Siikajoella erityisluokkia on Gumeruksen koululla ja Ruukin alakoululla. Pyhäjoella erityisluokat ovat Saaren koululla. Muita oppimista tukevia pienryhmiä ovat joustavan perusopetuksen ryhmät Raahessa kaikilla yläkouluilla ja Siikajolla Ruukin yläkoululla. Lisäksi suurimmille kouluille on annettu lisäresursseja, jota käytetään tunne- ja käytöspulmaisten oppilaiden tukemiseen.

Tukiopetusta järjestetään oppilaille, jotka ovat jääneet tilapäisesti jälkeen opinnoissaan tai tarvitsevat muuten oppimisessaan lyhytaikaista tukea. Tukiopetusta tulee järjestää niin usein ja niin laajasti kuin oppilaan suoriutumisen kannalta on tarpeen. Tavoitteena on auttaa vaikeuksissa niin, että oppilas ei jäisi pysyvästi jälkeen opinnoissaan. Tukiopetuksella voidaan myös ehkäistä vaikeuksia ennakolta. Koulun johtajan tai rehtorin velvollisuus on suunnitella koulutyö niin, että jokaisella oppilaalla on tukiopetusta tarvitessaan mahdollisuus osallistua siihen. Tähän tulee varata riittävästi resursseja. Siikajoella tukiopetusta on kyetty antamaan riittävästi. Raahessa tuen riittävyys vaihtelee kouluittain.

Toimet, joilla yhteisöllistä opiskeluhoiltoa ja oppilaiden varhaista tukea vahvistetaan

Raahessa yhteisöllistä opiskeluhoiltoa suunnitellaan ja toteutetaan yksikön tarpeiden mukaisesti. Yhteisiä toimia ovat mm. Hyvinvoinnin vuosikellon mukainen toiminta, Kiva-koulu-toiminta, yhteistyökuviot eri järjestöjen ja yhteistyötahojen kanssa, yksikön sisäinen yhteisöllinen kehittäminen, turvallisuutta edistävän toiminnan suunnittelu, päiväkodeilla Askeleittain -ohjelman toteuttamisen suunnittelu, Lapset puheeksi toimintamalli, vanhempainyhdistystoiminta, oppilaskuntatoiminta, ryhmäyttämispäivät ja teemapäivät. Suunnittelussa hyödynnetään mm. kouluterveyskyselyn ja muiden tehtyjen kyselyiden tuloksia.

Pyhäjoella yhteisöllisen opiskeluhoillon käytänteitä ovat mm. Kiva-koulu -toiminta, turvallisuutta edistävän toiminnan suunnittelu, vanhempain tapaamiset, Lapset puheeksi toimintamalli, oppilaskuntatoiminta ja moniammatillinen Nuorten ohjaus ja palveluverkosto, jossa mukana nuorisotoimi, seurakunta, 4-h yhdistys, koulu ja poliisi.

Siikajoella yhteisöllisessä opiskeluhoilossa suunnitellaan mm. päihdevalistustoimintaa, turvallisuutta lisääviä ja kiusaamisen vastaisia sekä kriisivalmiutta parantavia toimia. Oppilaita ja huoltajia kuullaan järjestysääntöjen valmistelussa sekä koulukohtaisen oppilashuoltosuunnitelman laadinnassa. Huoltajien kuuleminen voi tapahtua esim. koulutoimikunnassa. Oppilaiden kuuleminen voi tapahtua oppilaskuntien välityksellä.

Kolmiportaisen tuen toteuttaminen ja Lapset puheeksi -menetelmän käyttö suunnitellulla tavalla ovat olennainen osa varhaisen tuen toteuttamista.